

u
unité

FREE ISSUE, Jaargang 3 editie 1, studenten | e master | r. architectuur

sertius

Bedrijfszeker milieu- en veiligheidsadvies

- Remy-Toren, Vaardijk 3 bus 202, 3018 Wijgmaal (Leuven). Tel (016) 31 70 80
- Deinseseesteenweg 114, 9031 Drogen (Gent). Tel (09) 321 77 80
- Centre d'Entreprise et d'Innovation, Chemin du Cyclotron 6, 1348 Louvain-La-Neuve. Tel (010) 39 00 80
- Website: www.sertius.be — E-mail: info@sertius.be

Gille
Van Burm
Vangeenberghe
& Partners

Juridisch advies — Bodemsanering — Audit — ISO 14001 — OVR-SWA VR — MER —
Milieucoördinator — Due Diligence — Ruimtelijke Ordening

De kunst van het sanitair

Geberit Monolith

■ GEBERIT

Wanneer je aan renovatie denkt, heb je zelden gebrek aan ideeën. Dankzij de modulaire structuur kan deze sanitaire module worden geïnstalleerd zonder bouwtechnische aanpassingen. Er wordt een compacte sculptuur tussen de muur en het porselein gecreëerd. Geberit Monolith biedt een oplossing om je badkamer te vervangen door een fascinerend kunstwerk. Hedendaagse kunst voor je badkamer. Makkelijk te plaatsen in bijna alle bouwsituaties.
Meer informatie over Geberit Monolith: → www.geberit.be

Verantwoordelijke Unité:
Laura Ysenbaardt
Medewerkers:

Liese van Aert, Daan Janssens, Eva Gutscoven, Pieter Van Elst, Valérie Dhaese, Wouter Antonnisen, Frédérique Vermeyen, Michaël Stas, Nico Van Orshoven

Existenz VTK vzw (Blok 6, Studentenwijk Arenberg 6/0 - 3001 Heverlee)
Voorzitter : Ruth Heirman
Vicevoorzitter : Matthias Vanhoutteghem
Beheerder : Sarah Jacobs
www.existenz.be

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Met de steun van het departement ASRO

U unité

① 2 3

Het heeft ons heel wat werk gekost, maar nu ligt hij hier eindelijk voor u te blinken, de eerste Unité van deze derde jaargang. We beseffen dat onze voorgangers de lat enorm hoog gelegd hebben en wij hopen dat we hier zeker aan kunnen tippen. De ambitie en het enthousiasme zijn alleszins aanwezig.

Een aantal rubrieken zal U zeker nog herkennen van de voorbije twee jaargangen. In de kijker, op eigen bodem, (T)huiswerk... Het zijn vaste waarden geworden die we niet graag zagen verdwijnen. Er zijn ook enkele nieuwe items die hun intrede doen. Zoals bijvoorbeeld de rubriek 'erasmus' waarin in elke editie een lid van Existenz schrijft over zijn ervaringen en het leven in een ander land. Zo ook de rubriek 'trainspotting', waarin we ons kleine Belgenland vanuit het perspectief van de oplettende treinreiziger bekijken.

Elke editie werken we in een aantal artikels rond een bepaald thema. We kozen dit keer voor de term 'verheden' als rode draad doorheen deze eerste Unité. Zoals u zelf aanvoelt is 'verheden' een nogal ruim begrip. We vullen deze term in met 'ervaring' en 'tijd'. Zo interviewen we onder meer Luc Binst van Crepain-Binst Architecture en gaan we op bezoek in Albert Bontridders eigen woning. Beiden al jarenlang gevestigde waarden in het architectuurlandschap.

Bij een nieuw Existenzjaar hoort uiteraard ook een nieuw Unité-team. Een nieuwe ploeg enthousiaste medewerkers die elke keer het beste van zichzelf zullen geven om U telkens weer te verrassen met interessante artikels, weetjes en interviews.

Veel leesplezier!

Het Unité-team.

4 | PRIKBORD
5 | WIJ
6-7 | IN DE KIJKER
8-9 | AHA
10-11-12 | THEMA
13 | COLUMN HILDE HEYNEN
14-15 | (T)HUISWERK
16-17 | BEELD
18-19 | REPORTAGE

20-21 | OP EIGEN BODEM
22-23 | GRENSOVERSCHRIJDEND
24-25 | ERASMUS
26-27 | OP VISITE
28 | STAD & ARCHITECTUUR
29 | BUITEN DE LIJNEN
30 | TRAINSPOTTING
31 | CARTOON

deSingel

AWJGGRAUaDVVTAT
5.10 - 6.01

JONGE MAKERS DENKERS DROMERS
8.11 - 6.01 met Gijs Van Varenbergh
30.01 - 31.03 met MikeViktorViktor architecten

50 JAAR WET OP DE STEDENBOUW
27.11 met Marcel Smets & film
11.12 met Bruno Notteboom & film

JUNYA ISHIGAMI
7.02 lezing
8.02 - 16.06 tentoonstelling

RONDLEIDING
16.12, 20.01, 24.02, 17.03

TSUK

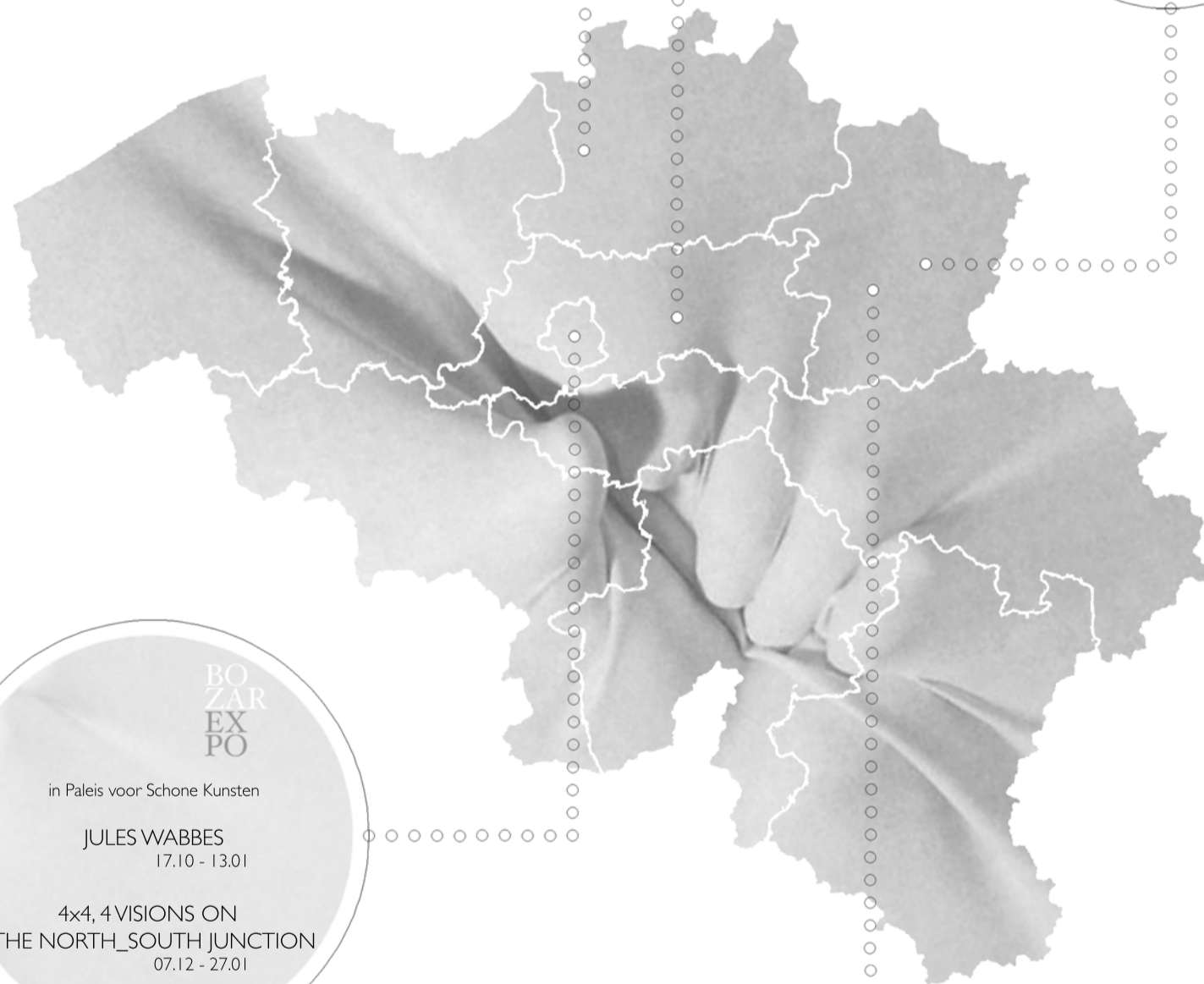
TYINTEGNETUS ARCHITECTS (NO)
29.11

BAUMSCHLAGER EBERLE (AT)
13.12

COMPAGNIE-O (BE)
28.02

mine

BIJOY JAIN, STUDIO MUMBAI
28.11

BOZAR EXPO

in Paleis voor Schone Kunsten

JULES WABBES
17.10 - 13.01

4x4, 4 VISIONS ON
THE NORTH_SOUTH JUNCTION
07.12 - 27.01

Z33

TOEGEPAST 17
17.11 - 17.02

Elk jaar wordt Existenz opnieuw geboren. Een nieuwe generatie vierdejaarsstudenten architectuur krijgt de kans een eigen invulling te geven aan dit welgekend concept, dat door de jaren heen groeide tot een vaste waarde in Leuven. Elk jaar opnieuw worden andere accenten gelegd, en wordt er vol enthousiasme gewerkt aan een nieuw hoofdstuk van het Existenzboek. Deze constante vernieuwing draagt bij tot het unieke karakter van dit initiatief.

Existenz is voor ons, architectuurstudenten, een uitgelezen kans om onze grenzen af te tasten en onze creativiteit de vrije loop te laten. We vinden het fantastisch om een vergeten stukje park met een kleine ruïne om te vormen tot een gezellige plek die voor één avond, bruist van leven en lachende gezichten. Architectuur is onze passie, iets waar we voldoening en energie uit halen. We kunnen probleemloos de klok rond werken bij het bedenken van de wereld van morgen.

Die vastberadenheid is de drijfveer voor Existenz. We zijn niet tevreden met het gewone, bij elk evenement gaan we op zoek naar net dat tikkeltje meer om overal het maximum uit te halen en iedereen te laten genieten van onze leefwereld. Een wereld die niet de gemakkelijkste weg kiest, of de weg van ongeveer is goed genoeg, maar een wereld waarin we durven dromen en durven doen. Met STUk startfeest, Café E en de eerste Bauhouse hebben we de toon voor ons Existenzjaar al gezet. Een jaar vol activiteiten om duimen en vingers bij af te likken. Ik heb er alvast vertrouwen in!

Ruth Heirman, Voorzitster Existenz 12|13

PROMENADE ARCHITECTURALE

Dat onze hoofdstad volstaat met te ontdekken architecturale pareltjes hoeven we u uiteraard al lang niet meer te vertellen. Dat er nu ook een site en audiogids bestaan die ze allemaal mooi voor u op een rijtje zetten misschien wél. Het idee is afkomstig van een aantal jonge architecten die zich tot doel hebben gesteld architectuur op een duidelijke manier naar Jan met de pet te communiceren. Op www.brusselsarchitecture.be is er een overzichtelijke lijst te vinden met tal van naoorlogse bouwwerken in Brussel. Hierbij is het mogelijk je eigen wandelroute uit te stippelen en die dan aan de hand van een smartphone of tablet ook echt af te leggen met de bijbehorende achtergrondinformatie. Daarnaast maakt de site archi-audio.be het ook mogelijk een audiogids op je mp3 te downloaden die je op geheel eigen wijze dan weer een weg door Brussel praat. Dringend tijd dus voor een culturele winterwandeloct!

Beeld BrusselsArchitecture

LIVING ON THE EDGE

122 cm.

Zo breed is de grens tussen twee gebouwen in Warschau. En geen centimeter meer had de Poolse architect Jakub Szczesny van bureau Centrala nodig om er zijn 'Keret House' te kunnen bouwen. Oorspronkelijk een artistieke gedachtendwaling. Nu een bestaand gebouw dat ondanks zijn breedte, verrassend open aanvoelt. Mede dankzij zijn semi-transparante gevel. Het huis zal van nu af aan gebruikt worden als tijdelijke thuis voor rondtrekkende schrijvers. Voor al wie altijd al een literaire carrière heeft geambieerd: nu is hét moment om daar eens werk van te maken en een paar nachtjes in deze inspiratieve woning door te brengen.

Beeld Polish Modern Art Foundation, Bartek Warzecha

PLANT JE EIGEN STOEL

De Duitse designer Werner Aisslinger kweekt zijn meubels in serres. Zo ontwikkelde hij de 'Farm Chair' als een stoel gemaakt van planten die in een soort korset groeien. Als de vegetatie in kwestie volgroeid is, wordt het geraamte verwijderd en een stevig, organisch gegroeid zitmeubel is het resultaat. Inspiratie haalde Aisslinger bij de 'urban farming': een fenomeen dat al jaren aan een opmars bezig is en eigenlijk neerkomt op een back to basics houding van de stadsmens. Compleet met het planten van je eigen groenten, fruit en nu dus ook je eigen meubilair.

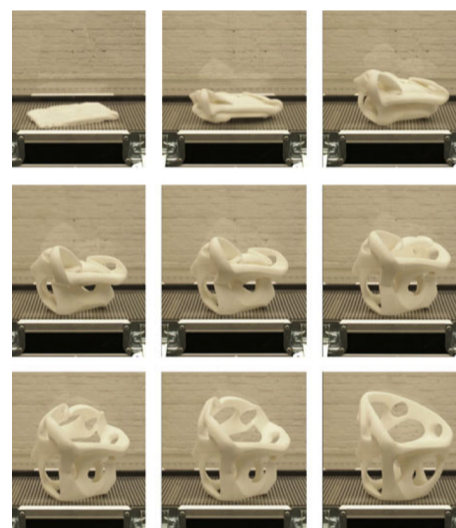
Beeld www.aisslinger.de

HERINNERINGEN AAN DE TOEKOMST

Polyurethaan shape-memory polymeren (SMPs). Klinkt als Chinees? Het zijn vezels die, zoals de naam al verradert, hun vorm onthouden. Een eigenschap die de Belgische designer Carl de Smet van Noumenon maar wat graag uitbuit voor zijn samendrukbaar design. Het schuimige meubilair kan samengeperst worden tot vijf procent van zijn oorspronkelijke vorm en zo handig worden getransporteerd. Via opwarming expandeert het dan terug naar zijn initiële staat. Clever design dat alle toekomstige campingtripjes instant luxe kan verschaffen. Hoewel je Siberië misschien best meteen van je lijstje schrapt want daar zal je stoel hoogstwaarschijnlijk niet impressionant veel groter worden...

Beeld Dezeen magazine

ARCHITECTURE BARBIE

Inderdaad, u leest het goed: na vijftig jaar verwoed jobhoppen, heeft Barbie eindelijk de wondere wereld van de architectuur ontdekt. Mattels nieuwste aanwinst is een deel van de 'I can be...' Barbie-reeks die als doel heeft jonge meisjes in contact te brengen met een variëteit aan beroepen. Een nobel doel uiteraard en voor vele kleintjes vast een eerste kennismaking met het bouwen. Toch kwam er bij de release kritiek en dit vanuit onverwachte hoek. De Architizer architecten community heeft namelijk een handvol vrouwelijke architecten geïnterviewd die eerder de aan de barbiepop verbonden 'Design My Dreamhouse' wedstrijd gewonnen hadden. Zij bleken vooral opmerkingen te hebben over Barbies nieuwe outfit. Zo draagt ze geen stijlvolle, zwarte kleren, maar een vrij opzichtige jurkje waarop bovendien – cliché oh cliché – de skyline van New York te zien is, heeft ze een compleet gedateerde documentenkoker, een roze maquette en hoge hakken: hoogst ongemakkelijk op een werf. Ach, deze Architecture Barbie, stylish zwarte designerbril inclusief, is volgens ons toch minstens een zeer verdienstelijke poging.

Beeld Mattel

THE SHARD: A TIMELAPSE STUDY

Architectuurfotograaf Paul Raftery en regisseur Dan Lowe hebben samen de korte documentaire 'The Shard: A Timelapse Study' gemaakt. De film werpt een blik op de laatste weken in de constructie van The Shard Tower in London Bridge, een ontwerp van Renzo Piano dat bij oplevering uiteindelijk de grootste wolkenkrabber in het Verenigd Koninkrijk werd. Omdat perfecte beelden het streefdoel van beide initiatiefnemers waren, waren vele vroege ochtenden en late nachten hun deel. Gefilmd gedurende verschillende weken begin dit jaar, zijn deze ene minuut 59 seconden zeker het kijken waard.

link <http://vimeo.com/41249245>
beeld 'The Shard: A Timelapse Study'

THINK BIG, OF NIET?

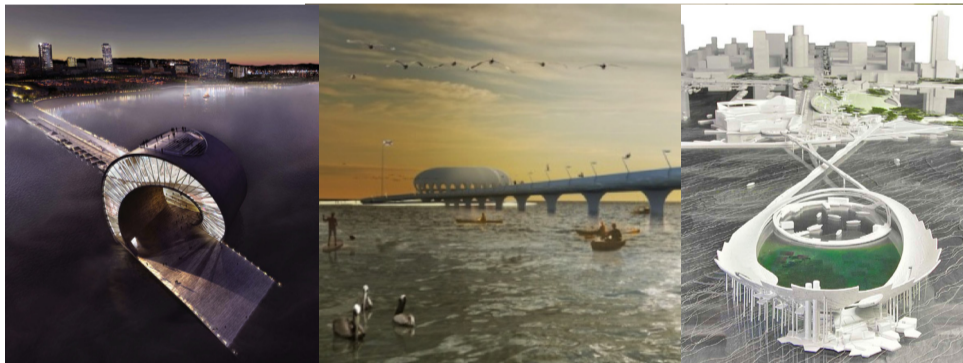
BIG Architects was één van de drie namen op de shortlist in de internationale competitie voor het design van een nieuwe pier in Sint Petersburg. Met hun eigenzinnige design proberen ze verschillende activiteiten waaronder tuinen, een museum, een observatieplatform en speelzones te organiseren rond een pier die langzaam aan het water van de Tampa baai induikt. Op het einde van de pier vinden we een enorme loop die zorgt voor een unieke, overdekte buitenruimte waar markten of concerten zouden kunnen doorgaan. In de loop zelf zijn ook verschillende ruimtes te vinden voor exposities of andere publieke evenementen.

Een andere naam in de competitie was die van West 8 Architecture dat met zijn 'The Eye' een erg ambitieus project afleverde bestaande uit vier grote zones. Vooreerst uiteraard 'the St. Petersburg Eye' dat een prachtig panorama over de stad verschaft. Vervolgens 'The Mangrove Coast and Seagrass Meadows' waar mensen verschillende watersporten kunnen beoefenen en in contact komen met de plaatselijke fauna en flora. 'The People's Pier' die zorgt voor een ervaring met het water vanop een kleine hoogte. Boten kunnen er onderdoor varen, mensen kunnen er vissen of wandelen. En dan tenslotte 'The Downtown Shoal' waar inwoners van de stad op slechts enkele minuten van het centrum hun voeten even in het water kunnen stoppen.

Uiteindelijk was het echter het project 'The Lens' van Michael Maltzan Architecture en Tom Leader Studio dat met de eer ging lopen. Het ontwerp fungeert als een lens die de relatie tussen water en stad in de kijker plaatst aan de hand van een gekromde pier met wandelpaden, een waterpark, een rif en een openlucht amfitheater. Over het algemeen wil dit ontwerp de inwoners van Sint Petersburg dichter in contact stellen met wat op zee gebeurt.

Drie uiteenlopende projecten, drie uiteenlopende visies, één winnaar. Terecht of niet, oordeel vooral zelf.

Beelden BIG Architects, West 8 Architecture en Michael Maltzan Architecture

SISYFUSARBEID

Onlangs bereikte nieuws over het Ryugyong Hotel in Noord Korea de sociale media. Na 26 jaar van constructie –inderdaad zes-en-twintig!- zou de toren van de hand van Baikdoosan Architects & Engineers eindelijk afgewerkt worden in de zomer van 2013. De bouw ervan begon reeds in 1987, maar verschillende problemen door de jaren heen leidden tot deze ongewoon lange constructieduur. Dat de vorm van het bouwwerk vrij ongewoon is, is onmiskenbaar. De impressionante piramidale structuur zou wellicht beter passen in steden waar wolkenkrabbers schering en inslag zijn zoals Dubai, maar er kan ook wel wat gezegd worden voor het uittorenen boven zijn omgeving in zijn thuisstad Pyongyang. Het interieur bestaat vooral uit betonnen muren met centraal een enorm atrium. Op het gelijkvloers is plaats voor commerciële activiteiten en daarbovenop komt dan uiteindelijk het eigenlijke hotel. Nu valt er alleen nog te hopen dat de service daar toch iets sneller zal verlopen..

Beeld Joseph A Ferris III

ANDREAS GURSKY

Nog tot 13 januari volgend jaar is het werk van de bekende Duitse fotograaf Andreas Gursky in het Museum Kunstpalast in Düsseldorf te bewonderen. Op de tentoonstelling zijn een selectie van de laatste werken van de kunstenaar voor het eerst te zien, aangevuld met ouder en meer herkenbaar werk. Gursky's beelden wordt vooral gekarakteriseerd omwille van zijn symmetrische composities en ambivalente perspectieven. Vaak zijn de foto's digitaal gemanipuleerd en vergroot tot een oppervlakte van wel 7m². Kenmerkend voor zijn werk zijn vaak ook de ongewone perspectieven die een overweldigend effect hebben op de toeschouwer. Slechts tien foto's van zijn hand per jaar, met een oplage van zes per foto, worden gepubliceerd. Om een illustratie te geven van zijn populariteit in kunstminnende milieus: de foto 'Rhein II' (zie foto rechts) bracht in november vorig jaar 4,3 miljoen dollar op: het hoogste bedrag ooit voor een foto betaald.

Beeld Andreas Gursky

AHA

LUC BINST CREPAIN-BINST ARCHITECTURE

VERHEDEN. Het is, zoals u zelf aanvoelt, een ruim begrip. AHA vult dit in met 'ERVARING' en komt met een bureau op de proppen dat naar eigen zeggen al 'aan zijn derde jeugd toe is'. In vier decennia bouwde het 400 projecten. Vijf ervan zijn nu al beschermde monumenten. Founding father Jo Crepain overleed in 2008. Luc Binst nam het roer over. Vandaag zijn we te gast in zijn bureau, een schitterend gerenoveerd pakhuis op een steenworp van het Steen.

REBEL BINST

U: Allereerst, waarom bent u architect geworden?

L: Waarom? Ik ben altijd al een creatieve duizendpoot geweest. Al vanaf mijn jonge jaren. Ik kom uit een heel zakelijke familie. Mijn tante, mijn nonkel, mijn twee broers en mijn zus hebben een zaak uitgebouwd, maar niemand was erg creatief. Ik daarentegen heb mij altijd in mijn jeugd ongelofelijk geamuseerd met tekenen, knutselen, ravotten, putten graven en hutten bouwen.

U: Wat heeft u gestudeerd?

L: Ik heb in mijn humaniora latijn-wiskunde gedaan, maar vond dat maar niets en ben dan al in mijn derde jaar naar Sint Lucas Brussel gegaan. Daar ben ik gestart met kunsthumaniora en heb ik leren schilderen en beeldhouwen. Tegen mijn zeventien wist ik dat ik architectuur wou doen.

U: Verliep het altijd van een leien dakje?

L: In mijn derde jaar heb ik een zwaar dispuut gehad met de directeur van Sint Lucas Brussel. Ik had voor twee wetenschappelijke vakken een acht op twintig en ze hebben me daarvoor mijn jaar laten overdoen. Ik was op dat moment de topper, en ik dacht: 'Gij gaat mij hier laten buizen? Dan ga ik mij inschrijven voor de twee jaren!' Dat was een pak werk. Ik heb toen eigenlijk geen sociaal leven gehad. Maar ik heb in dat dubbele jaar geleerd van drie keer langer na te denken, dan drie keer te veel te werken.

U: Afgestudeerd en wat dan?

L: En toen had ik het maar voor het kiezen. Iedereen wou mij. Daarboven was ik ongelofelijk georganiseerd. Ik heb in die twee dubbele jaren creativiteit leren organiseren. Ik had to-do-lijsten waarop stond wat ik te doen had voor dossiers. Ik werkte dan bij Coussée en Goris, maar na mijn uren was ik aan twintig tot vijftig dossiers bezig.

U: En hoe kwam u bij Jo Crepain terecht?

L: Ik las een artikel over Jo in DeStandaard Magazine. Zijn penthouse hier op het dak was juist gebouwd, hij had de perfecte uitrusting, was met stedenbouw bezig en had ook projecten lopen in Nederland. Ik dacht, dit is het.

ARCHITECT BINST

U: Wat vindt u interessant aan architectuur?

L: Architectuur is een middel om ten dienste van de gemeenschap bepaalde kwaliteiten te leveren. Architectuur is beeldbepalend. Dat was al zo in de tijd van de Egyptenaren, de piramiden zijn daar een voorbeeld van. Architectuur is altijd al een middel geweest om volkeren, culturen een soort aftekening te geven.

U: Dus het is vooral een middel om onze doortocht op aarde te laten zien.

L: Niet alleen vanuit een drang om dat te laten zien. We zijn al vanaf de prehistorie op zoek naar een tweede huid, om ons te beschermen. Daarbij zijn we geëvolueerd naar een interessante bouwomgeving. We moeten vandaag slim bouwen, op vlak van duurzaamheid. Tegen 2050 zal alles materiaalneutraal moeten zijn, dus 100% recycleerbaar! De materialen voor ruwbouw kunnen dan bijvoorbeeld veevoeder worden, ik zeg maar iets.

U: U praat over duurzaamheid, maar maken al die eisen het nog leuk om architect te zijn?

L: Onze job is de voorbije tien jaar exponentieel gestegen in complexiteit. Er is EPB bijgekomen, veiligheidscoördinatie. Dat is punt één: je zit met heel veel betrokken partijen aan tafel. Punt twee, we leven in een media-maatschappij. Klanten zijn veel mondiger, veel beter geïnformeerd. Punt drie: aannemers zijn steeds vaker ontwikkelaars, bouwheren. Onze rol als architect wordt onderdrukt. Ik denk dat we daarom meer een all-round persoon moeten worden, we moeten ook een halve makelaar zijn en sterk lobby-en voor de opdrachten.

1. Luc Binst in zijn bureau 2. Cultural Centre van Coussée en Gooris 3. Voorkaft publicatie 2005 4. Piramiden van Gizeh 5. 'ten-prints' side-project 6. Salmonsirt van Maarten Van Severen 7. Eigen woning te Humbeek 8. politicomissariaat te Brugge 9. woontoren bOb Van Reeth 10. KBC-toren te Leuven.

U: Uw bureau telt 35 man vandaag, dat waren er ooit bijna honderd, juist?

L: Neen, we zijn tien jaar lang met 65 geweest, omwille van Nederland. Dat is ook de reden waarom dit bureau zo groot geworden is. Vandaag ligt de economie op zijn gat. We hebben een heel andere markt. We zijn tijdens onze tweede jeugd terug een middelgroot bureau geworden. Maar het is ook vechten die grootte aan te houden. En binnen drie jaar komen we dus met onze derde jeugd af.

U: Als je aan het hoofd staat van zo'n bedrijf, heb je dan nog tijd om te ontwerpen.

L: Eén derde van de tijd ongeveer.

U: Kijkt de student Binst tevreden naar wat architect/zaakvoerder Binst vandaag doet?

In mijn studententijd had ik heel veel ambities. Ik wou toneel doen. Ik wou architectuur doen. Ik wou mode doen. De drie A's zeg ik altijd. Academie, Architectuur en Acteren. En ik denk dat ik in de mode nog altijd iets kan betekenen. Ik zie nog altijd niet de dingen die ik wil zien in de mode. En ik ben dan begonnen met die 'tien prints'. Maar ik zou daar meer werk van moeten maken.

U: Daar zie ik een parallel met de rok van zalmleer van architect Maarten Van Severen. Is hij echt zo'n groot voorbeeld voor u geweest?

Ja, absoluut.

U: Heeft u hem ooit ontmoet?

L: Ja, ik ben hem dus gaan interviewen in zijn atelier in Gent. Ik heb daar toen in zijn blauw bad gezeten. Dat is een blauwe kuip. Helemaal niet ergonomisch. Ik heb daar toen met hem 'nen babbel' gehad, dat was heel tof. Hij is ook naar het terrein geweest waarop ik nu mijn huis heb gezet in 2003. Daar heb ik een party gedaan. Dat is zo een symbolische avond geweest. Ik zou mijn eigen woning nooit meer verkopen. Vanwege de architecturale geschiedenis van die grond, vanwege alles wat daar gebeurd is.

Wat vindt u zelf uw mooiste projecten?

Ik vind dat wij in onze utiliteitsbouw onze mooiste projecten hebben gemaakt. Zoals hier het politiekantoor in Brugge (wijst naar maquette op de vergadertafel). Het idee van die tweede huid vind ik schitterend.

U: Ik zie een 3D-geprinte gevel. Wat vindt u van de 3D-software en 3D-print beweging?

Fantastisch. Ik wil mezelf trouwens zo een printer aanschaffen. Ik wil daar echt wel in mee.

U: En wat dan van het feit dat hierdoor steeds minder aandacht gaat naar het 'klassieke' tekenen, schetsen, collages maken,... Toch ook belangrijke tools van de architect?

L: Het is zo dat wij veel te veel op computers ontwerpen. Zeker de eerste weken moet er handmatig met kalk, papier, kleurpotloden geschetst worden. Mensen hebben dat niet meer in zich. Maar zo uw eerste ei leggen, ik vind dat je dat het beste kan op papier. Voor mij is creatief zijn... (denkt even) een mooie handvaardigheid hebben. Ik vind het nog altijd een meerwaarde als iemand komt solliciteren en ik verrast wordt door mooie schetsen.

U: Hoewel ik de indruk krijg dat je het snelst aan de bak komt als je goed bent in het maken van renders.

L: Dat is juist. Maar ik zie soms in vergaderingen dat je met drie of vier leuke schetsen, de klant al kunt overtuigen. En achteraf komt natuurlijk heel dat computertraject. Want het wordt soms wel allemaal onnodig te gladjes en te clean. Een ziel leggen in een project is met een computer niet altijd even gemakkelijk.

U: Welke projecten zou u nog graag maken?

L: Ik zou graag een gevangenis maken. Dat lijkt me een ongelofelijke uitdaging. We hebben aan twee wedstrijden deelgenomen, maar tweedes geworden.

U: Had u graag het MAS onder het vaandel van Binst gezien?

L: Ja. (lacht) Waarom niet, the sky is the limit. Maar er is nog genoeg te bouwen en te verbouwen om highlights te maken en billboards te creëren. Uw naam op de kaart te zetten. Ik zit hier niet om in de analen van de architectuur te komen. Het moet vooral fun zijn.

U: De woontoren van bOb van reeth die in park spoor noord verrijst. Wat vindt u daarvan?

Ik ben blij dat er een bakstenen woontoren komt in Antwerpen, want het moet niet altijd glas of natuursteen zijn. 'Bouwen voor de eeuwigheid' zegt Bob vaak, dus de toren zal zich wel mooi verhouden, maar of het de meest sexy highlight gaat zijn, dat denk ik niet.

U: Als u vakantie neemt, naar welke steden gaat u dan?

L: Mijn eindwerk ging over density. Het hoogtepunt van density was voor mij toen Manhattan. Ik hou van grote wereldsteden. I love New York very much. Ik heb er ook gewoond.

U: Nog twee vragen. Eén over Leuven. Die gigantische overkraging aan het station, wat is daar de bedoeling van?

L: De bedoeling was van KBC daar een eye-catcher te bouwen. Iets expressiefs. Ik denk dat het ook een typisch tweede jeugd-project van Crepain Binst is. Ik hou echt van uitkragingen. Heb het ook gedaan in mijn eigen woning. En we hadden daar dus een 6 meter breed terrein. Dat is dus twee keer niks. Vier bouwlagen, en ja, dan zit je met zo'n smal kneuterig blokje. Wat is dat nu? En dan vonden we die snuit, die bek en plots hadden we heel wat spanning opgewekt. Het is een peperduur kantoor geworden, 3500€/m2. Maar als je dat spanningsveld voelt dan zit je echt op de essentie van uw vak.

U: En dan de laatste vraag. Stel, u heeft nu een uur vrij, wat gaat u nu doen?

L: Ik denk dat ik dan uit gewoonte zou zeggen: oké, een extra dankbaar uur om dingen na te kijken, misschien een ontwerp maken. Maar ik denk dat ik dan zou moeten werken aan mijn BINST-plan, aan onze derde jeugd.

Tekst Daan Janssens

VERHEDEN

De geschiedenis is het heden, gezien door de toekomst – Godfried Bomans.

Soms is het nodig eens stil te staan en terug te kijken, rond te kijken, naar wat we doen. We bedenken vandaag wat we morgen bouwen en overmorgen zullen gebruiken. Tegelijk is tijd de dimensie waar we het minste vat op hebben. Niemand weet exact wat de toekomst te bieden heeft. Architecten gaan op verschillende manieren om met deze vierde dimensie. Sommigen omarmen het, anderen ontkennen het. Niemand ontsnapt er echter aan.

Dankzij de technologische ontwikkelingen van de laatste jaren is het mogelijk een beeld in ons hoofd om te zetten naar een waarheidsgetrouwe tekening. Soms is het onmogelijk de render van het gebouw te onderscheiden. Dit maakt het mogelijk onze ideeën te testen en af te toetsen aan de aanwezige context. Toch zijn er ook nadelen. Stilaan begint de render het gebouw te overtreffen. Of beter; het gebouw haalt het beloofde niveau niet. Dit komt meestal voor bij een eerder dynamische architectuur. Dramatische wolken, weerkaatsende pleinen, schitterende structuren, lichtgevende ingangen, photoshop doet het allemaal. Het is soms pijnlijk te zien hoe de realiteit grauw en doods kan zijn, alsof het project zijn levendigheid op de ontwerptafel heeft achtergelaten. Het fenomeen kent twee niveaus.

UITKRAGINGEN BEGINNEN DOOR TE HANGEN EN BLINKENDE MATERIELEN VERLIEZEN HUN GLANS. HET FUTURISTISCHE GEBOUW DAT ZO GRAAG VOORUIT WOU, BLIJKT IN REALITEIT ACHTERUIT TE GAAN.

Eenzijds voldoet het project regelmatig niet aan de verwachtingen. Op het moment van de oplevering heeft het gebouw al niet dezelfde uitstraling als het voorgehouden beeld. Wat het nog erger maakt, is dat het vanaf hier alleen maar achteruit gaat. Uitkragingen beginnen door te hangen en blinkende materialen verliezen hun glans. Het futuristische gebouw dat zo graag vooruit wou, blijkt in realiteit achteruit te gaan.

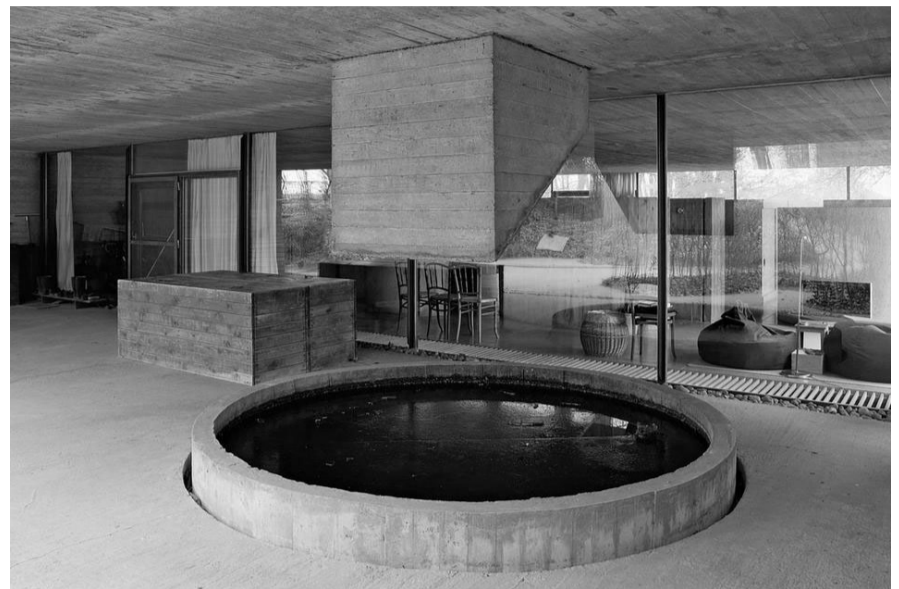
Anderzijds is er een nog veel ernstiger probleem. Architecten plaatsen hun ontwerp niet gewoon in de omgeving, maar in een herwerkt toekomstbeeld van wat de omgeving kan/zal worden. Dit is echter zelden wat er echt gebeurt. Op het beeld lijkt de omgeving en het gebouw samen dezelfde sfeer en schwing uit te stralen, maar in de realiteit blijft de omgeving echter gewoon zoals ze is. Hierdoor staat het innovatieve project te blinken in een grauwe, stoffige context, waardoor het geheel er heel geforceerd uitziet. Helaas verzacht het stilaan vuil worden van het project de wonden niet, het is een pijnlijke herinnering aan een utopische ambitie.

Het is jammer dat deze projecten die vol goede insteken en bedoelingen zitten niet voluit tot hun recht kunnen komen doordat er te weinig rekening gehouden wordt met de realiteit. De visie van een wereld vol dynamische gebouwen blijkt voorlopig te botsen op het feit dat gebouwen per definitie stilstaan. Moet het gebouw voor leven zorgen, of de mensen die het gebruiken?

Er zijn ook architecten die de tijd en het effect ervan omarmen. Juliaan Lampens wist dat zijn betonnen gebouwen vuil zouden worden en werkte dit nog extra in de hand. Zijn architectuur was eenvoudig en hard. Hij benaderde gebouwen als beschuttings, beschuttings tegen de regen, wind en koude, een plaats waarin het leven zichzelf kon ontplooien. De architectuur zorgt voor de basis, de bewoner nestelt zich naar eigen believen in de ruimte. Dit staat in schril contrast met wat andere architecten vaak doen. Ze ontwerpen woningen als totaalpakketten. Van huis tot boekenrek, alles wordt in één keer mee bedacht.

Uiteraard wordt dit bijna nooit zo uitgevoerd. Er ontstaan ongemakkelijke situaties waarbij huizen ontdaan worden van hun collectie IKEA meubels en vol dure design gezet worden, speciaal voor die ene fotoshoot. Daarna mag het 'minderwaardige' maar echte leven terug zijn gang gaan, dit pas als de camera's weg zijn. Het is gevaarlijk gebouwen te ontwerpen die slechts één configuratie verdragen en die bijgevolg niet mee kunnen groeien met de tijd. Lampens daarentegen koos hier bewust niet voor. Open planopbouw en flexibiliteit waren cruciaal. Aan de buitenkant nodigde hij het gebouw uit om z'n rimpels te tonen na verloop van tijd. Grote betonnen waterspuwers leidden het water van het dak af tot in een bassin. Dat er na verloop hier mos op begon te groeien, droeg bij tot het karakter van het gebouw.

HET VERWEREN VAN DE MATERIELEN OF HET AANPASSEN VAN HET ONTWERP WORDT VANAF DAN MEESTAL GEZIEN ALS ACHTERUITGANG, WEG VAN HET HEILIGE BEDACHTTE BEELD.

Het vraagt moed de tijd toe te laten in een project. Meestal is een architect al heel tevreden als zijn ontwerp gebouwd wordt zoals hij het bedacht heeft. Nog even wat foto's maken tijdens de oplevering en het project is geslaagd. Hierna ligt het lot van het gebouw in de handen van de gebruikers en de tijd. Het verweren van de materialen of het aanpassen van het ontwerp wordt vanaf dan meestal gezien als achteruitgang, weg van het heilige bedachte beeld. Het is moeilijk om het veranderen van een ontwerp als evolutie te zien, terwijl het dit eigenlijk wel is. Een stap vooruit, een soort van plooiën naar de tijd. Sommige architecten omarmen deze fenomenen juist wel. Dit uit zich soms in een soort van drager-inbouw architectuur.

Daarom niet het eerste maar wel het meest iconische voorbeeld is de Nakagin Capsule Tower van Kisho Kurakawa. De in 1972 ontworpen toren bestaat uit een kern met circulatie waarop capsules van 4 bij 2,5 meter ingepluggd kunnen worden. Het was de bedoeling een tijdelijke slaapplek te bieden voor de vele reizende zakenmannen die de stad herbergt. De modules werden in een fabriek ontworpen en volledig afgewerkt op hun plaats geïnstalleerd. Het achterliggend idee was dat deze toren op die manier aanpasbaar was. De modules konden verwisseld worden als ze verouderd waren, en de toren kon meegroeien naargelang de nood. Deze visie paste binnen het gedachtegoed van het Metabolisme, een stroming die geloofde in steden die konden meegroeien met de tijd. In het voorbeeld van de Nakagin Capsule Tower zijn de capsules echter nooit vervangen geweest, tot grote teleurstelling van de architect. Het gebouw is nu echter zo bouwvallig geraakt dat het op de afbraakwachlijst staat. Verscheidene mensen proberen echter de toren te bewaren, omwille van zijn historische waarde. Het is nog maar de vraag of deze actie de architect zelf zoveel blijer stemt.

Deze kwesties rijzen de vraag over hoe we met ons gebouwd patrimonium omgaan. De middeleeuwse kerken zoals we ze vandaag kennen zijn niet hetzelfde als 500 jaar geleden. Nieuwe kasteelheren of kerkelijke leiders vernieuwden en verbouwden naar lieve lust, als de spaarpot het even toeliet. Het is waanzinnig interessant om te zien hoe toren, schip en kooromgang uit verschillende tijden stammen. Hoewel ze niet altijd naadloos in elkaar overgaan, vormen ze samen toch één schitterend geheel. Nu lijkt men bang om iets te ondernemen in deze historische gebouwen. Het vergt enorm veel kunde, maar het is perfect mogelijk een moderne toevoeging te ontwerpen bij een oud gebouw. Palazzo di Vigonovo Campiello in Venetië door Philippe Daverio, Giorgio Milani en 3ndy-Studio-1 of de herbestemming van de kerk van Sant Francesco in Catalonië door David Closes zijn mooie voorbeelden. Toch wordt dit maar zelden gedaan.

VEEL HISTORISCHE GEBOUWEN ZIJN TEGENWOORDIG VOLLEDIG BEVROREN, ZOWEL QUA PROGRAMMA ALS ARCHITECTUUR. HET IS ECHTER BELANGRIJK OM ONZE CULTURELE ERFENIS BESTAANDE TE HOUDEN. HOE DIT MOET GEBEUREN IS DE VRAAG.

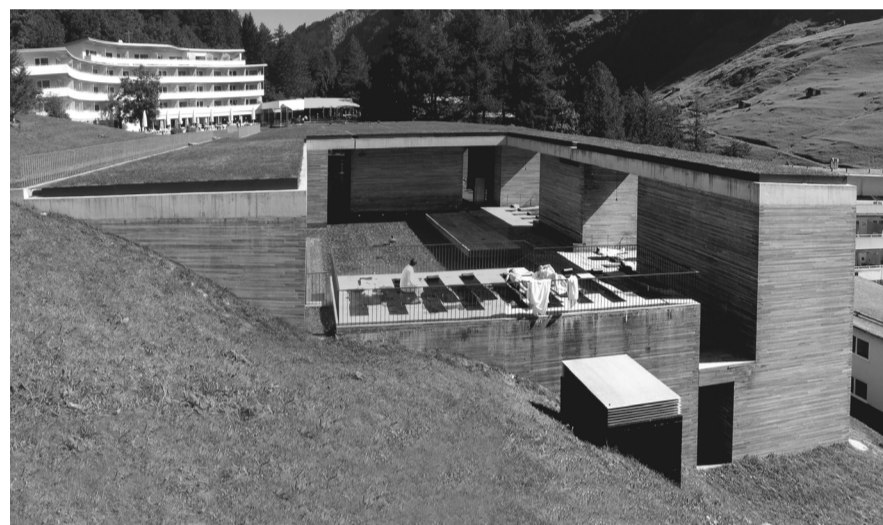

Het is misschien een typische architectenmening, maar het is spijtig dat veel historische gebouwen tegenwoordig volledig bevroren zijn, zowel qua programma als architectuur. Het is echter belangrijk om onze culturele erfenis bestaande te houden. Hoe dit moet gebeuren is de vraag. Dit is een aartsmoeilijke evenwichtsoefening die monumentenzorg moet uitvoeren. Enerzijds is vernieuwen dikwijls het bestaande vernietigen, waarbij waardevolle erfenis verloren gaat. Renoveren is anderzijds niet altijd alleen maar herstellen, maar is soms ook effectief teruggaan in de tijd, en daarbij een stukje (misschien lelijke) geschiedenis ongedaan maken. De oplossing ligt waarschijnlijk ergens in het midden, één juist antwoord bestaat er niet. In mijn ogen moet het doel van historische renovaties erin bestaan het gebouw te bewaren, te beschermen. Het mag geen ambitie zijn om een gebouw terug als nieuw te maken. In dat opzicht hoeft bijvoorbeeld de poetsbeurt die de dom van Keulen krijgt niet, of toch niet als het om een puur esthetische ingreep gaat. Hij is goed zoals hij nu is: grauw en druk langs buiten, helder en licht langs binnen.

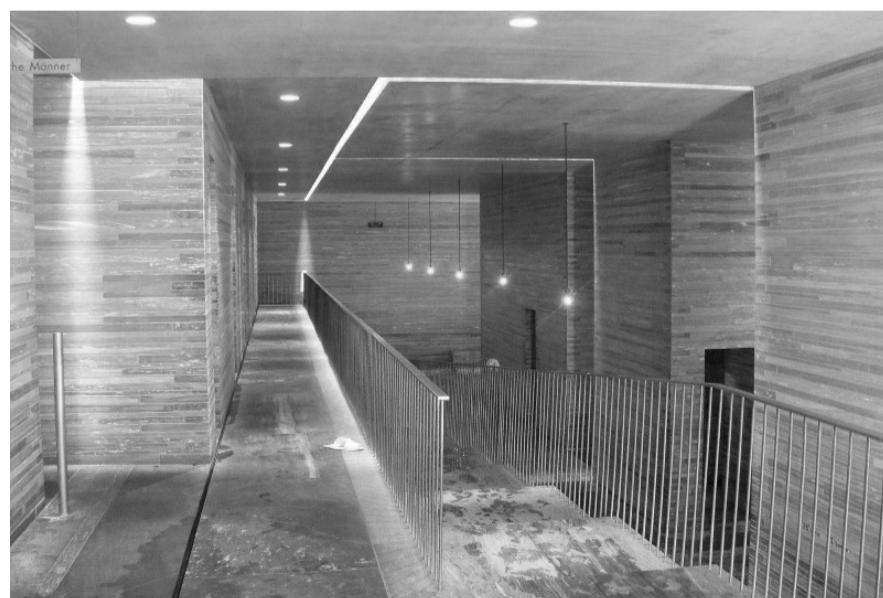
DOOR DE DIEPE RELATIE MET DE NATUUR KOM JE ALS BEZOEKERTOT RUST EN STRAALT HET COMPLEX EEN ZEKERE VANZELFSPREKENDHEID UIT. HET IS EEN PLAATS WAAR DE TIJD EVEN STILSTAAT.

Het vraagstuk tijd in architectuur draait niet altijd rond omgaan met veroudering en verval. Soms is tijd al van bij het bedenken een belangrijke speler. In 1986 werd Peter Zumthor gevraagd om het spacomplex Therme Vals te ontwerpen. Met hotels uit de jaren '70 als context leek het een moeilijke opdracht om poëzie in te brengen. Zumthor keek echter verder dan de directe omgeving. Hij zocht naar een fundamentele relatie met de plek zelf. Met zijn ontwerp creëert hij de indruk dat het complex uit de stenen gehouwen is, ingewerkt in de helling van de berg. Het is een schakeling van schijnbaar door het water uitgeholde ruimtes waardoor de indruk ontstaat dat het gebouw uit zichzelf gegroeid is doorheen de tijd. Het lijkt alsof de thermen er altijd al geweest zijn. Een gevoel van verbondenheid met de natuur en tijdloosheid vormen hier de context. Zijn visie dat een spabezoek meer is dan een snelle duik in het water wordt hierdoor versterkt. Het is een reinigingsritueel voor zowel geest als lichaam, het is bijna iets religieus. Door de diepe relatie met de natuur kom je als bezoeker tot rust en straalt het complex een zekere vanzelfsprekendheid uit. Het is een plaats waar de tijd even stilstaat. Zumthor wilde dit hard maken en weigerde een klok in het project te verwerken. Pas drie maanden na de opening gaf hij toe. Hij installeerde twee buizen met daarop kleine klokjes, niet groter dan een horloge. De bezoeker moet bewust gaan kijken naar de tijd, maar kan deze dus ook bewust negeren.

Het lijkt alsof architectuur al complex genoeg is uit zichzelf. Een abstract begrip als tijd meenemen in een project blijkt lastig, al is het al maar dat het niet te definiëren valt. Ik ga mij er alleszins niet aan wagen. Het is interessant om na te denken over de plaats die een gegeven als tijd moet krijgen in een ontwerp. Is het de bedoeling een gebouw zo lang mogelijk als nieuw te houden, of is het net boeiend ruimte te laten zodat een gebouw een eigen geschiedenis kan opbouwen? Moeten we gebouwen bedenken op maat van het gevraagde programma of moeten we ze net de komst van verandering al anticiperen? Vragen zonder eenduidig antwoord, maar wel het overpeinzen waard!

Tekst Fréderique Vermeyen

1.|2. Coop, Himmelblau 3. Juliaan Lampens 4.|5. Capsule Tower, Kisho Kurakawa 6.|7. Palazzo di Vigonovo Campiello, Philippe Daverio & Giorgio Milani 8. Sant Francesco, David Closes 9.|10. Dom Keulen 11.|12. Thermes van Vals, Peter Zumthor

COLUMN HILDE HEYNEN

Hilde Heynen is departementshoofd van het ASRO. Ze doceert architectuurtheorie hier aan de KU Leuven en is gastdocent aan de Architectural Association London. Ze is de auteur van artikels in tijdschriften als Archis, Assemblage en the Journal of Architecture. Voor deze editie stelden we haar de vraag wat zij vindt van de architectuur in Vlaanderen. We proberen hiermee te achterhalen waar de Vlaamse architectuur faalt of net hét antwoord biedt op de hedendaagse problematiek.

ARCHITECTUUR IN VLAANDEREN DE KIJK VAN EEN DWARSLIGGER

Het gaat goed met de architectuur in Vlaanderen. Dat is althans de teneur van het meest recente jaarboek, inmiddels gepubliceerd onder de titel 'Architectuurboek Vlaanderen N° 10'. Daarin meldt Christoph Grafe dat de huidige Vlaamse architectuurscène terecht als "één van de meest vitale en rijke van Europa" wordt beschouwd. Met de instelling van het ambt van Vlaams Bouwmeester, de oprichting van het Vai (Vlaams Architectuurinstituut) en de niet aflatende inspanningen van vele enthousiastelingen, is de architectuurcultuur in Vlaanderen uit een diep dal geklommen en opnieuw op de kaart gezet. Vlaamse architecten maken naam in het buitenland, krijgen Europese prijzen, denken mee na over de ruimtelijke inrichting van de regio, bouwen tal van musea, monumenten en stedelijke complexen, hun werk wordt in toenemende mate zichtbaar voor een groot publiek. Sarah Flebus vindt eveneens, in een recent interview in Upstream Magazine, dat de Vlaamse architecten vlot mee vorm geven aan nieuwe maatschappelijke tendenzen: ze volgen consciëntieus de richtlijnen van duurzaam bouwen, ze denken op middellange termijn na over masterplannen voor grotere complexen, ze spelen in op de nieuwe noden in verband met collectief wonen, en ze anticiperen in hun plannen op verschuivende gewoonten in verband met het gebruik van verschillende ruimten in het huis. Er zijn dus redenen om heel positief te zijn: de architectuurcultuur in Vlaanderen is goed gestoffeerd, intelligent, bezig met de juiste maatschappelijke problemen, ambitieus en welbespraakt. Een heel verschil met de situatie van 30 jaar geleden.

En toch, en toch... Ondanks al deze positieve noten levert een andere bril een heel andere lectuur op. Als we niet kijken naar de 'culturele' uitingen van op het architectuurfront – de publicaties, de tentoonstellingen, de websites, de prijzen – maar naar de realiteit van de Vlaamse gebouwde omgeving, dan is het echt niet al goud wat blinkt. Er zijn een aantal hardnekkige problemen waaraan de architectuurcultuur, ondanks haar lofwaardige intenties, voorlopig blijkbaar weinig aan kan verhelpen. Eén van die problemen heeft te maken met wat een eerdere uitgave van Unité de 'verkavelingscultuur' noemde. De Vlaming bouwt graag, hij bouwt vooral graag eengezinswoningen, als het even kan vrijstaande eengezinswoningen (76% van de woningen in Vlaanderen zijn eengezinswoningen, de helft daarvan vrijstaand). Het modale architectenbureau in Vlaanderen heeft dan ook meestal een behoorlijk aantal vrijstaande eengezinswoningen in portfolio, zoals trouwens meteen blijkt uit de afbeeldingen bij het hoger vermelde interview met Sarah Flebus. Architecten beseffen over het algemeen wel dat dit een heel problematisch gegeven is. Men weet dat de verspreide bebouwingsmodus van de verkaveling heel veel druk zet op de open ruimte, ecologisch zeer onverantwoord is wegens hoog energieverbruik voor zowel verwarming als transport, en bovendien niet spoort met de demografische evoluties (een verouderende bevolking en meer maar kleinere huishoudens). En toch blijft deze bebouwingsmodus zeer geliefd in Vlaanderen.

In een interdisciplinair onderzoeksproject rond 'Onderbezette, grote woningen in Vlaanderen' proberen we na te gaan of en hoe het verkavelings-Vlaanderen zou kunnen veranderen in de toekomst. Uitgangspunt is de vraag naar mogelijke hefboomen om zo'n verandering te sturen. Om die hefboomen te vinden gaan we na hoe mensen zelf hun (te) grote woning ervaren en hoe ze zelf de toekomst van hun woning, hun kavel en hun buurt zien. Daarbij blijkt dat de meeste mensen er zich absoluut niet van bewust zijn dat hun manier van wonen hun ecologische voetafdruk enorm vergroot. Veel mensen vinden van zichzelf dat ze goed bezig zijn, omdat ze spaarlampen indraaien en af en toe 'biologische' voeding kopen. Dat ze dubbel glas moeten steken en hun dak best isoleren, is ook min of meer geweten. Maar dat hun grote kavel en hun twee wagens enorm bijdragen aan de CO₂-uitstoot – neen, die optelsom wordt slechts door zeer weinigen gemaakt. Ecologisch bewustzijn leidt er maar hoogst zelden toe, zo blijkt, dat het ideaal van de vrijstaande woning in het groen bijgesteld wordt.

En die realiteit is, jammer genoeg, voor architecten een dominant gegeven. Ondanks alle goede intenties bestaat een groot deel van hun opdrachten er nog steeds in nieuwe vrijstaande woningen te bouwen of bestaande nog groter te maken. Heel af en toe – maar echt slechts heel af en toe – vraagt er eens iemand om een bestaande woning op te delen of om een pand uit te breiden zodat er meerdere woningen in ondergebracht kunnen worden. Maar dat soort vragen is vooralsnog weinig verspreid. Het wordt politiek ook niet gestimuleerd en beleidsmatig dus weinig ondersteund. En ook al doet de architectuurcultuur haar best om deze hoognodige mentaliteitsverandering ingang te doen vinden – zie publicaties als 'Wonen in Meervoud', of tentoonstellingen als 'The Ambition of the Territory' – voorlopig lijkt ze niet in staat om daadwerkelijk een transformatie te bewerkstelligen. Er blijft dus werk aan de winkel.

Tekst Hilde Heynen

(T)HUISWERK

ALBERT BONTRIDDER

Albert Bontridder, nu 91 jaar, is zowel in de Vlaamse poëzie als in de architectuur een monument. Wanneer ik hem mijn eerste vraag stel, blijkt al snel dat het interview niet van een leien dakje zal gaan. Het lijkt alsof hij me niet heeft gehoord en begint ongestoord aan zijn levensverhaal. Ik laat hem begaan en geniet van een namiddag met Bontridders kleurrijke persoon.

WIE IS ALBERT BONTRIDDER?

Meegelift met een vriendelijk Brussels koppel kom ik aan in de Lequimelaan te Sint-Genesius-Rode. De woning is makkelijk te herkennen, hoewel dat vooral te wijten is aan de grote sculpturen van zoon Bontridder die de voortuin sieren. Het huis zelf ligt nederig in zijn omgeving. Ik moet bijna heel de woning rondlopen, voor ik de ingang ergens achteraan op het perceel vind. Het heeft een beetje weg van een achterdeur, brengt een familiair gevoel. Alleen de bel met aanduiding van de naam doet iets anders vermoeden.

Zijn verschillende werken, daterend uit de jaren '50 en '60, behelzen het modernisme op een manier heel eigen aan de persoon Bontridder. Hij werkte onder andere mee aan de Modelwijk op de Heizel en de expo '58-paviljoenen, maar het merendeel van zijn oeuvre uit bestaat uit vrijstaande villa's. Zijn eigen woning staat hiervoor trots ter illustratie. Op het traditioneel materiaalgebruik na, doet niets vermoeden dat het huis al 54 jaar oud is.

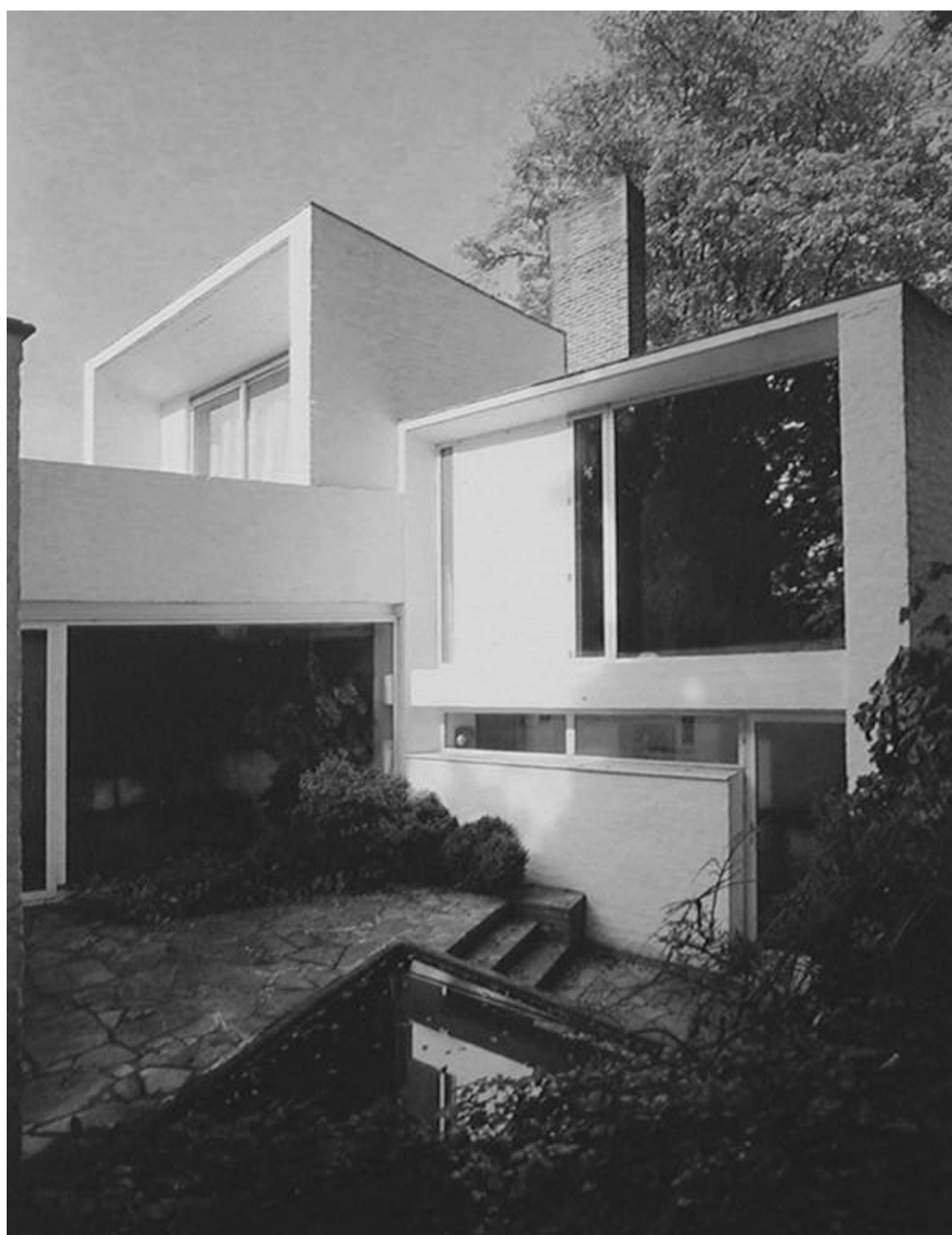
Naast zijn carrière als architect is Albert Bontridder ook een heuse naam in de Vlaamse poëzie. Samen met Hugo Claus en Paul Snoek behoort hij tot de belangrijkste dichters van de naoorlogse generatie.

De 2 domeinen van Bontridders passies lijken gescheiden door een duidelijke grens, ik kom er echter snel achter dat zijn dichterschap soms binnen dringt in zijn architectuur.

Voor ik aanbel nog even een beknopt levensverslag van Bontridder: hij voltooide zijn architectuurstudies aan Sint-Lucas (Molenbeek en later Sint-Gillis) tijdens de tweede wereldoorlog. Een jaar later wordt hij naar Duitsland gestuurd om uiteindelijk in 1943 terug te keren naar België. Na geruime tijd vindt hij een werkstek die hem aanspreekt. Het bureau onder leiding van Paul-Amaury Michel, die vooral bekendheid verwierf voor zijn 'glazen huis' (dat hij bouwde na een bezoek bij Le Corbusier). Bontridder dringt net zolang aan totdat ze hem in dienst nemen. Voor een groot deel van zijn leven blijft hij hier werken. Na zijn uren kruipt hij in de pen, wat resulteert in poëziebundels en tijdschriften. Op deze manier ontdekt hij de werken van een andere modernistische Belgische architect: Jacques Dupuis. Uit hun eerste contact zal een langdurige samenwerking voortvloeien.

BONTRIDDERS HUIS

Weer terug naar Sint-Genesius-Rode waar ik nog steeds voor de deur van de villa sta. Ik bel aan. In het deurgat verschijnt een man. Hij neemt me via de hal, naar de leefruimte, die zich enkele treden lager bevindt. De ruimte wordt aan de rechterkant geflankeerd door een boekenkast over de volledige lengte. De linkerkant is helemaal opengewerkt. Ik krijg zicht op de patio, die door de gehele woning wordt omarmd. In het midden staat een grote tafel waar we allebei plaats nemen. Aan deze tafel begint hij ongevraagd zijn levensverhaal, afsluitend met "maar dat heb ik eigenlijk al honderd keer verteld", waarna hij prompt opstaat en me meeneemt naar zijn werkatelier. Hiervoor moeten we terug langs het splitlevel, niet terug naar de hal, maar wel de andere doorgang naar zijn werkatelier. Midden in de ruimte staat een bureau, de boekenplanken tegen de wanden zitten overvol. Halverwege het atelier kruipt de vloer drie treden omhoog. Eenmaal boven kom je in een knusse zithoek terecht met een groot raam dat uitkijkt op de patio. Hier reikt hij me zijn biografie 'Albert Bontridder, architect en dichter' door Francis Strauven aan.

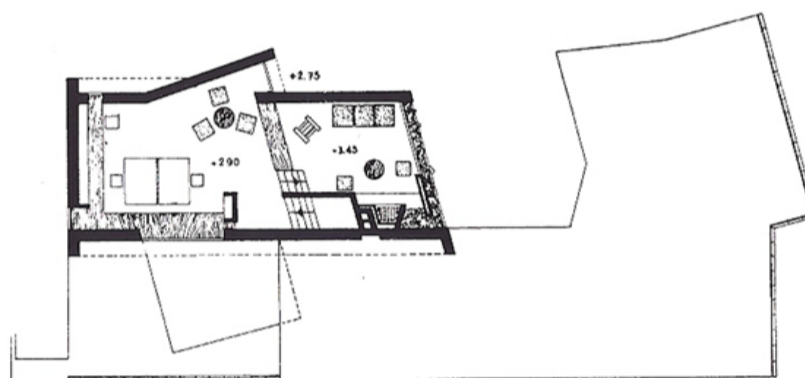
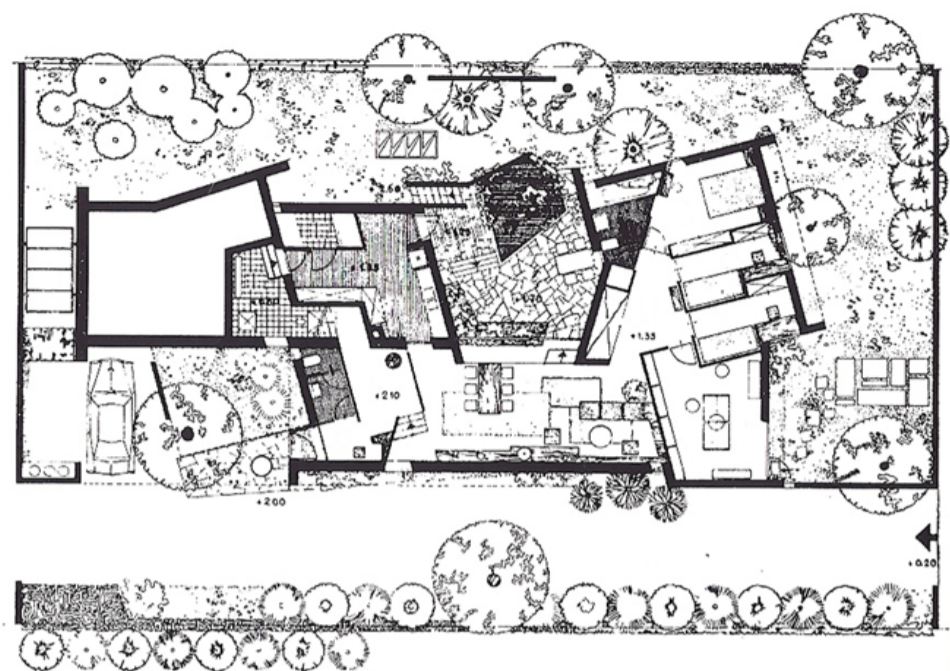

Wat binnen heel erg opvalt is de afwezigheid van rechte hoeken, alsook een minimale hoeveelheid aan deuren. Door de ruimtes ingenieus in elkaar te laten passen en te werken met splitlevels maakt Bontridder de fijne lijn tussen de verschillende kamers voelbaar. Wanneer ik hem vraag hoe hij tot dit ontwerp gekomen is, laat hij alleen maar het volgende los: "door te zoeken en te tasten" en hij zwijgt. In het boek is er minder stilte. Daarin staat dat hij net zoals in de poëzie woorden met elkaar in contact kan laten treden zonder het gebruik van syntagmen, hij ook ruimten kan laten samenkomen zonder architecturale voegwoorden zoals gangen, assen of deuren.

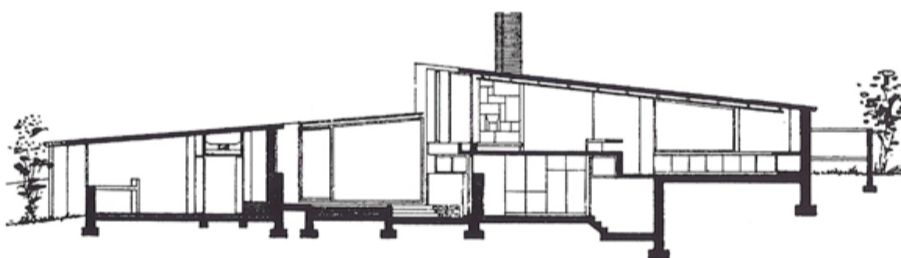
De eigenzinnige vormen van de kamers, de wandoppervlakken van ruw opgevuld metselwerk. Bontridder heeft de grenzen van orde afgetast en overschreden. De verstoring veroorzaakt echter geen conflict. De ruimtes vloeien over in elkaar waarbij de schuine muren eerder natuurlijk aanvoelen, dan vreemd.

'GELUKKIG KOTJE'

In het referentiekader 'verheden' stel ik mijn laatste vraag aan Bontridder: "Wat is het geheime ingrediënt in het recept voor een tijdloos gebouw?". Voor het eerst slaag ik erin een grotere interesse te wekken. Hij begint weer te vertellen. Hij vindt dat architectuur te vaak over kunst handelt, "maar architectuur is niet voor alles kunst" zegt hij. Architectuur is wonen. Architectuur gaat over niets anders dan mensen die een kotje hebben, waar ze zich gelukkig in voelen tussen andere woningen waarmee in harmonie wordt samengeleefd. Die harmonie met de omgeving vindt hij erg belangrijk. Hij neemt daarbij onder andere zijn goede vriend Phillippe Samyn op de korrel. Ze zetten hun projecten neer zonder te kijken wat zich errond bevindt. De context gaat hen niets aan. Dan plots wijst hij naar de haag aan de voorkant van het perceel. Op die plaats was vroeger een vrije doorgang. Nu ziet hij amper nog een mens. Ieder leeft op zijn eigen afgebakend stuk grond en verplaatsen zich alleen nog maar in dat andere geprivatiseerd stuk lucht: de auto.

Beeld Eva Gutscoven, Francis Strauven

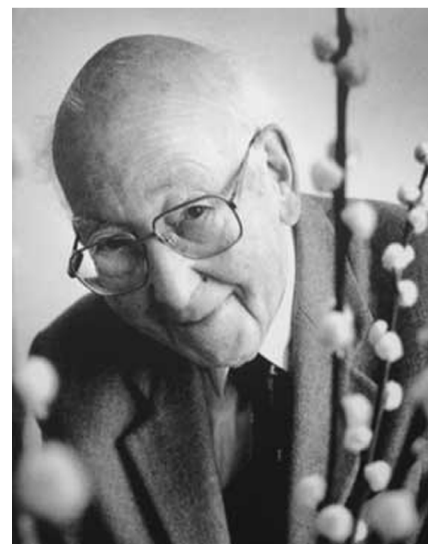
HERINNERING AAN RONCHAMP

Uit de brand en de ruïne
van een neo-gothisch kerkje
gered, bewaard, geheiligd,
gebenedijd,
geplaatst voor nu en wanneer;
hoog in de nis
achter glas en weerschijn,
eenzaam icoon
de rug gekeerd
naar de trappelende pelgrims

Klein, onbetekenend figuurtje
geschonken aan de doorbraak
in een muur van beton ,
boetelinge in de leegte
schaduw in de hemel,
open oog
in de diepe hoogte,
toegeving aan moeders geloof

Albert Bontridder

Citaat
en lang niet meer
object van de devotie,
nog tentoongesteld
maar in de ijlheid,
boven het altaar
maar niet in het licht,
tegensteld
aan het zilveren projectiescherm
van de wolken,
hoogstens herinnering,
marginaal, verbannen,
voorbijgestreefd door de utopie
van de Verlichting
in een verbeterde concurrentie
met het ambivalente gevoel
van buitenaardse betrokkenheid

STUK STARTFEEST HOSTED BY EXISTENZ 29109

©Laura Ysenbaardt

CAFE E 02110

©Eva Gutscoven & Laura Ysenbaardt

BAUHOUSE | 18|10

©Siebe Morren & <http://pictures.netcloud.be>

EETSTANDJE 24-URENLOOP 23-24|10

©Jitske Pauwels & Laura Ysenbaardt

RESTANTEN VAN EEN LUISTERRIJK VERLEDEN

Een verlaten fabriek, ten midden van een post-industriële woesternij; het lijkt alsof de tijd hier stil is blijven staan. De productie ligt er al jaren stil. Bouten, vijzen en allerhande gereedschap liggen te roesten op de tegelvloer, waar tussen de voegen al nieuw leven is ontstaan. Onder het motto 'alles moet kapot' toont de natuur zijn destructieve kracht. Het zijn de ruïnes van een vervlogen tijdperk. Ze vertellen ons verhalen van maatschappelijke veranderingen en maken ze tastbaar.

Ver moeten we niet reizen om ze te vinden, want België kent een rijke industriële geschiedenis en een rijk industrieel patrimonium. Een eerste industrialisatiegolf trof voornamelijk de steden Gent, Verviers, Bergen, Luik en Charleroi, omdat hier de grondstoffen aanwezig waren om een industriële maatschappij te ondersteunen. Een zeer belangrijke grondstof was het steenkoolerts dat in de gebieden rond Bergen, Luik en Charleroi, maar ook in Limburg, in grote hoeveelheden opgeslagen zit onder het aardoppervlak. Sprekende restanten van deze eerste industrialisatie zijn de omvangrijke steenkoolmijnen in deze gebieden. Door het lage energetische rendement van steenkool ten opzichte van aardgas en aardolie, daalde de vraag naar de grondstof enorm. De sluiting van de mijnen was onvermijdbaar. Maar het waren niet enkel de steenkoolmijnen die het onderspit moesten delven. Elke voorbijgestreefde technologie, elk verouderd productieproces moest eraan geloven. Na dit functieverlies stonden de oude fabrieken, mijnen, hoogovens, molens, etc. leeg, omdat ze een specifieke vormgeving hadden, aangepast aan de functie. Vaak werden deze gebouwen gesloopt, om plaats te maken voor vooruitgang, maar gelukkig zijn er nog deze enkele restanten die kunnen getuigen van een reeds vervlogen tijd.

De vroege industriële samenleving werkte zichzelf al snel in de hand en zorgde voor een nieuwe technologische revolutie. Deze tweede industrialisatiegolf was de genadeslag voor de traditionele maatschappij. Producten werden het resultaat van een massaproces, bereideneerd en in essentie modern. Waar oorspronkelijk de vraag zijn uiting vond in productie, ontstond een omgekeerd verhaal, waar de productie een aanbod vormt en zo een artificiële vraag creëert. In de scheikunde wordt een dergelijk systeem labiel genoemd; een verstoord evenwicht zonder herstellende factor.

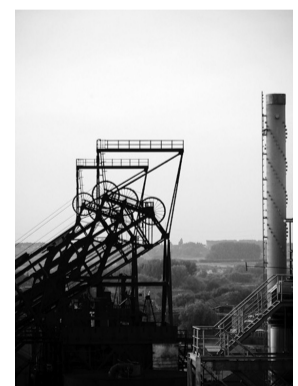
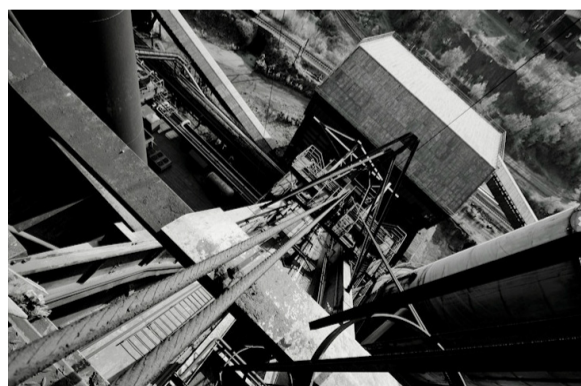
Een wijzigende samenleving zorgt voor nieuwe sociale, politieke, culturele en economische systemen die een duidelijke weerslag hebben gehad op de gebouwde omgeving. Enorme infrastructuurprojecten zien in de 19e eeuw het levenslicht. In 1835 rijdt de eerste trein op het Europese vasteland, tussen Brussel en Mechelen. Het ontstaan van België situeert zich simultaan met de opkomst van de industriële maatschappij. Dit gaf de jonge staat de mogelijkheden zijn structuur te ontwikkelen volgens de moderne gedachte. Het grote economische potentieel van het land samen met het nieuwe kapitaal leidde tot een totale industriestaat. Een ultiem politiek machtsvertoon was de bouw van het Brusselse Justitiepaleis.

De ingrijpende veranderingen in de 19e eeuw zijn door vele kunstenaars afgebeeld, verwoord en beschreven. Ze geven ons een beeld uit een kritische hoek. Wat ze vertellen draagt een boodschap surplus de expliciete inhoud. De romantici keken nostalgisch naar het verleden, voor de opkomst van de industrie. Hun drang naar ontsnappen uit deze gedoemde realiteit dringt steeds door als centrale thema in hun werk. In een briefwisseling tussen Victor Hugo en een vriend beschrijft hij, op een tocht door België, zijn afschuw tegenover de industrialisatie.

"Bij het betreden van de vallei, in schaduw gehuld, opent zich een mond vol sintels, die abrupt sluit en bij het hikken een tong van vuur de lucht in blaast. Zwarte silhouetten van dorpen tekenen zich in het landschap, gehuld in scharlaken wolken. Het zijn oorlogstaferelen in vreedstijd, verbeeld door de industrie. Ziedaar de hoogovens van de heer Cockerill."

Victor Hugo over de industrie in Luik, 1838, Les bords de la Meuse, Huy, Liège, Lettre VII

De industriële maatschappij vierde economisch hoogtij, met de komst van de nieuwe rijken als gevolg, die door slim ondernemerschap een klein fortuin hadden verworven. Veel paleizen over de taalgrens dateren uit deze periode. Sommige daarvan zijn met het verval van de industriële maatschappij eveneens gereduceerd tot ruïnes.

RECONVERSIE VOOR EEN DUURZAME TOEKOMST

Kennis is macht. De drijvende kracht achter de technologische vernieuwingen van de industriële maatschappij neemt het voortouw. De industrie verdwijnt op de achtergrond, waar de traditie reeds zijn gading heeft gevonden. De derde industriële revolutie is een feit. Een nieuwe samenleving ontstaat waar iedereen een plaats heeft, zonder onderscheid te maken op basis van afkomst, geardeerdheid of overtuiging.

Steeds meer en meer industriële zones die hun functie hebben verloren, worden omgevormd tot zones met een nieuwe, vaak gemixte functie. Het is een uitdaging om als architect om te gaan met dit patrimonium. Door de enorme stadsuitbreidingen in de industriële periode bestaat de huidige stad voor een groot deel uit een industrieel weefsel met een relatief hoge dichtheid. Hier duidt het industriële meer op de maatschappelijke eigenheid dan op de functionele werking van het weefsel. Deze wijken ontstonden rond belangrijke industriële sites en rond de historische stadskern. Stadsvlucht in de 20e eeuw zorgde voor een verkrotting van deze wijken.

Heden hebben de Vlaamse steden opnieuw te maken met een groeiend bevolkingsaantal, dat op een slimme manier opgevangen moet worden door een goede stedenbouwkundige visie en uitvoering. Gaat de voorkeur naar een verdichting en opwaardering van het bestaande industriële weefsel of naar een uitbreiding van de stad verder van het historische centrum? Ligt het initiatief bij privé-ontwikkelaars of bij de stad? Welke toekomstvisie hebben de steden? Wat is de politieke rol in stadsvernieuwing vandaag?

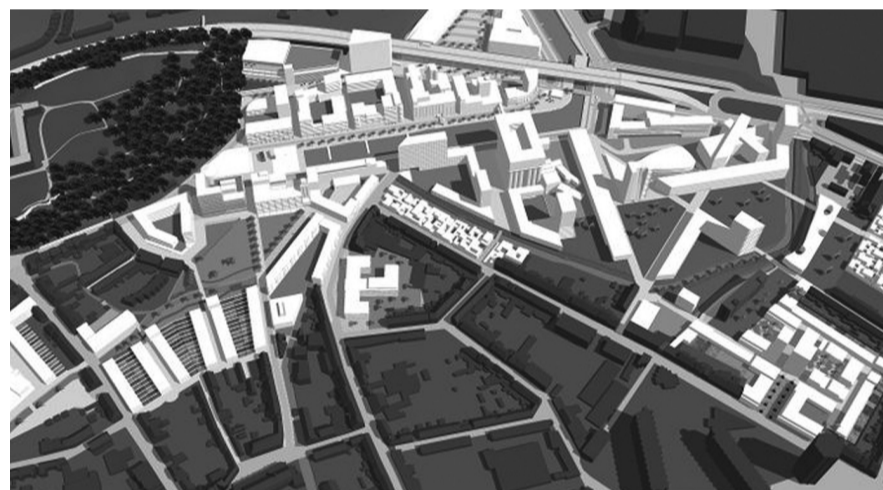
Elk jaar schakelt onze samenleving een versnelling bij, waardoor tijd een enorm belangrijke factor is geworden in het dagelijkse leven. Kwantiteitsopdriving mag geen oorzaak zijn tot kwaliteitsverlaging. Maar de woningvraag blijft bestaan en blijft evenredig groeien met de stijgende demografie. Ook bestaat er een limiet op de bebouwde ruimte. Duurzaam bouwen is een absolute must, wil onze beschaving niet ten prooi vallen aan decadentie.

In Antwerpen en Leuven bestaan er zeer mooie voorbeelden van stadsvernieuwing door reconversie. In Leuven is er het masterplan voor de vaartkom, rond de voormalige Stella Artois-site, de industriële appendix binnen de Leuvense ring, op een boogscheut van het centrum. Hier wordt een nieuw stadsdeel gebouwd met een eigen identiteit, sterk gelinkt aan het industriële karakter.

Het ambitieuze masterplan voor een nieuwe Antwerpse noordwijk rond 't Eilandje, de oude haven van Antwerpen, is eveneens in stadium van ontwikkeling. Als officieuze startschot was er de oplevering van het park Spoor Noord. Een meer recente oplevering was die van de buurtsporthal in het park, waarbij het oude rangeerstation is omgebouwd tot een grote sporthal met polyvalente ruimten.

Nu zijn deze projecten nog in volle ontwikkeling en is het uitkijken naar de oplevering van het volgende deelproject, tot uiteindelijk het laatste puzzelstuk is gelegd. Afspraak binnen 10 jaar, zelfde tijd, zelfde plaats.

Tekst Wouter Antonissen

Linkerpagina : 1. Harald Finster 2 . Frederik Eusèbe 3. Eluna Side 4,5. Forbiddenplaces.net 6. Andre Govia 7. Harm Rhebergen
Rechterpagina : 1. ZNA Antwerpen 2. Stad Leuven 3. Stad Antwerpen 4. De Hoorn

VILLA EMPAIN PRONKSTUK VAN HET ART DECO TIJDPERK

Voor deze editie van 'Op eigen bodem' trokken we naar het Brussels Hoofdstedelijk gewest. Watermael meerbepaald. Een gemeente met brede lanen, ambassade na ambassade en oneindig veel prachtige villa's uit lang vervlogen tijden. Zo een van die villa's is Villa Empain, gebouwd in de jaren '30 en een pronkstuk van het art-decotijdperk.

Louis Empain, zoon van een rijke industrieel, gaf in 1930 de opdracht voor de bouw van de villa aan Michel Polak. Aan de gesprekken met zijn vader hield Louis Empain een levendige belangstelling voor de architectuur van zijn tijd over. Zijn voorliefde voor hedendaagse kunst en pedagogie deden hem openstaan voor experimenten met het Bauhaus. Beide interessegebieden zien we duidelijk terugkomen in de planopbouw die Polak voor hem ontwierp. Enerzijds zien we een villa waarin binnenin bijna elke vierkante centimeter bedekt is met marmer; een prachtig gedetailleerd smeedijzeren hekwerk in de centrale ruimte en de

afwerking met hout dat Polak uit alle windstreken liet aanvoeren. Anderzijds zijn de strakke lijnen en de overduidelijke symmetrie zeer kenmerkend voor de villa.

Toen de bouw van de villa in 1935 voltooid was liet deze een grote indruk na omwille van haar vreemde vermenging van frivoliteit en strengheid. Wat ons inderdaad opviel, was dat er geen gevoel van huiselijkheid heerste. Koele materialen als marmer en hoge centrale open ruimte dragen helemaal niet bij tot een gezellige huiselijke sfeer. Dit moet net zo geweest zijn toen Louis Empain de villa nog bewoonde. Hij zou er maar één jaar verblijven en dit in uiterste soberheid. Uit de luttele foto's die nog bewaard zijn uit die periode blijkt dat ook de inrichting zeer minimalistisch was met uitzondering van de grote Oosterse wandtapijten die hij meebracht van zijn reizen.

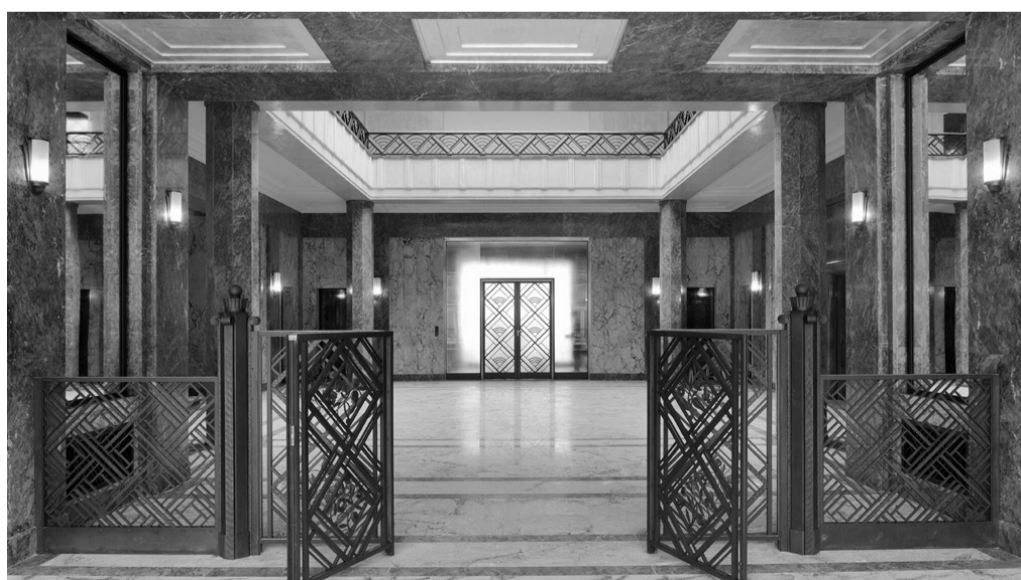
Een mooi voorbeeld van de verfijning die architect Polak uitgetekend had voor de woning was het zwembad. Het werd een verlengstuk van de villa en neemt quasi de volledige oppervlakte van de

tuin in. Het werd gevuld met stadswater en was een van de modernste van zijn tijd. Een elektrische centrifugaalpomp pompte het water door een filterinstallatie die met een speciaal stel kleppen uitgerust was zodat het vuil uit het water verwijderd kon worden door middel van een draagbare lans.

In de zomer van 1937 schonk Louis Empain zijn villa is aan de Belgische staat op voorwaarde dat deze omgevormd zou worden tot een museum voor Hedendaagse Sierkunst. De dag van vandaag heeft de Boghossian-stichting er zijn hoofdkwartier en worden er regelmatig nieuwe tentoonstellingen gehouden. Tot 13 Februari 2013 loopt de tentoonstelling 'Edouard en Cleopatra, Egyptomanie sinds de 19e eeuw'. Maar los van deze tentoonstellingen is de villa ook zeker een bezoekje waard.

Villa Empain
Franklin Rooseveltlaan 67
1050 Brussel
www.villaempain.com

Tekst Laura Ysenbaardt
Beelden Laura Ysenbaardt, Georges de Kinder

VILLA VAN BUUREN

ART DECO GEHULD IN AMSTERDAMSE SCHOOL

We vervolgen onze wandeling door de vinger van het Zoniënwoud die de Brusselse rand binnendringt, het mooie Ter Kamerenbos. Daarna nemen we de tram en stappen af in Ukkel. In een gezellige wijk bezoeken we de villa waarvan David en Alice van Buuren hun levenswerk hebben gemaakt.

David van Buuren werd in 1886 in Nederland geboren. Op 23-jarige leeftijd verhuisde hij naar Brussel waar hij 13 jaar later met de Antwerpse Alice Piette huwde. Hij kocht 12 are land en werkte samen met zijn neef, architect Johan Franco, aan de plannen voor een villa. In 1928 werd de bouw voltooid. De woning werd opgetrokken in rode bakstenen, die van binnenuit werden gemetst. Deze werkwijze zorgt voor een gevel met erg diepe groeven. Een stijl die eigen is aan de school van Amsterdam. De erg sobere gebouwschil is echter misleidend, ze geeft niets prijs van de schatten die binnen liggen verscholen.

In de jaren '20 en '30 waren de gezellige salons van David en Alice de scène van menig soirée waarop de internationale elite en de grote intellectuelen van die tijd te gast waren.

Het interieur van de villa moest niet onder doen aan de klasse van zijn bezoekers. Het is immers een ware ode aan de art deco. In elke kamer werd er met een geest van verfijning gestreefd naar perfectie in detail. Hiertoe levert de combinatie van verschillende luxueuze materialen een grote bijdrage. Zo zijn er bijvoorbeeld verschillende kwalitatieve (en vaak exotische) houtsoorten gebruikt, zoals sycomoor, palissander, notenhout en macassar. De weelde wordt compleet gemaakt met onder meer brons, gerecupereerd uit de oorlog, marmer, haaienvel en gewezen paardenharen van de paarden van de rijsschool van Saumur.

David van Buuren was een ware kunstliefhebber. Hij was ook mecenas en verzamelaar. Hij stelde zijn collectie thuis ten toon, wat ervoor zorgde dat zijn woning beetje bij beetje tot museum werd omgevormd. Het beroemdste werk uit de collectie is wellicht 'De val van Icarus' van Pieter Bruegel de Oude. Verder vinden ook Gustave van de Woestyne, Vincent van Gogh, Kees van Dongen, Constant Permeke en James Ensor een plaatsje aan de muur.

Reeds vier jaar voor de bouw van het huis, lieten meneer en mevrouw van Buuren een tuin aanleggen, naar het ontwerp van Jules Buyskens.

In het eerste deel van de hof heerst een pittoreske sfeer. Het deel aan de straatkant daarentegen is een geometrische rozentuin, waarin de strakke lijn van binnen naar buiten wordt doorgetrokken. Na de dood van David in 1955, liet Alice de tuinen uitbreiden. Ze deed beroep op René Pechère, toen een befaamd landschapsarchitect. De extensie omvat een doolhof, een boomgaard, nog een rozentuin en een hartentuin als ode aan haar overleden echtgenoot.

Bij haar dood in 1973, liet Alice van Buuren haar volledige eigendom na aan 'De vrienden van het Museum David en Alice van Buuren'. De woning kan tot op heden in volledig originele staat worden bezocht. Tijdens de openingsuren zijn ook de tuinen gratis toegankelijk voor publiek. Als u dus ooit een acute nood hebt aan een vleug avant-gardisme uit de jaren '20, nu weet u waarheen.

Museum van Buuren
41 Leo Erreralaan
1180 Brussel
www.museumvanbuuren.com

Tekst Liese van Aert
Beeld Laura Ysenbaardt

CITY HALL STATION | NEW YORK

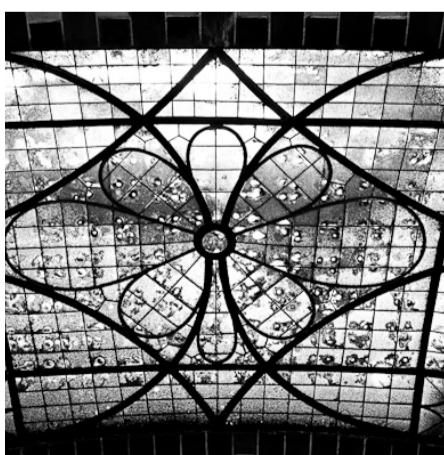
New York, the city that never sleeps.

Toch gaat onder haar drukke straten een stukje vergeten geschiedenis schuil. In de 19e eeuw groeide New York zeer snel, een enorme verzadiging van de straten tot gevolg. Stilaan rijpte het idee tot een ondergrondse uitbreiding van het wegennetwerk. In 1904 was die eerste ondergrondse lijn een feit: de Manhattan Main Line en City Hall Station haar pronkstuk. In oktober 1904 werd dan ook hier met veel grandeur de Subway geopend door de toenmalige burgervader van New York.

De halte werd ontworpen door de Valenciaanse architect Rafaël Guastavino. Guastavino, een tijdgenoot van Gaudi, migreerde in 1881 vanuit Barcelona naar New York. Onder meer de Boston Public Library en de Cathedral of Saint John the Divine staan op zijn naam. Daarnaast bedacht hij de Guastavino tile, een techniek om zelfdragende overwelingen te bouwen. Een techniek die ook werd toegepast in het City Hall Station. De overwelingen, samen met de hooglichten uit glas-in-loodramen maken het station tot een neoromaans hoogstandje. Het station doet denken aan een miniatuur van Grand Central Station. Het ontwerp past dan ook binnen het idee dat grootse architectuur de maatschappij kan aanzetten tot een meer civiele samenleving. De ingang is een kleine kiosk uit staal die de reizigers in een ruime hal bracht. Deze mezzanine gaat gebukt onder een van Guastavino's gewelven. Waar de bogen elkaar dreigen te kruisen, werpt een glas-in-loden hemelraam plots zenitaal licht in de ruimte. Hier werden de tickets verkocht, het mooi gedecoreerde eikenhouten loket bestaat echter niet meer. Een trap leidde de pendelaars verder onder de grond en mondt centraal uit op het perron. Maar liefst 15 zelfdragende bogen houden de welfsels boven het perron in evenwicht. Het plafond wordt onderbroken door 3 grote skylights. De blauwkleurige lichtinval contrasteert hemels mooi met de rode baksteen en de groene & beige schitterende tegels. Wanneer het daglicht niet volstond, zorgden eenvoudige statige kroonluchters voor meer licht.

Jammer genoeg werd de City Hall nooit een populair station. Het ontbrak het station aan een uitgang en het was bovendien enkel overdag, nooit 's avonds, bereikbaar. Daarenboven werd de halte als lawaaiig ervaren door haar ligging langs de bocht waar lokale metrotreinen van en naar de upper city keerden. Een gevaarlijke kloof tussen halt houdende treinen en het perron maakte het opstappen moeilijk. Dat de metro even goed bereikbaar was in het Brooklyn Bridge station vlakbij, deed het doek vallen. In 1945, slechts 40 jaar na de opening, werd het afgesloten voor het publiek en de grote exuberante hemellichten werden verduisterd. De overheid stelde vast dat het bochtwerk te gevaarlijk zou zijn voor de nieuwe, langere metrotreinstellen die nodig waren voor het steeds sneller aandikkende aantal metroreizigers in New York.

Sindsdien hangt er een mysterieuze sfeer over het City Hall Station. Het was nog steeds in gebruik als keerpunt maar pendelaars werden verplicht uit te stappen aan de laatste halte, Brooklyn Bridge. Daarna keerden de metrotreinstellen van lijn 6 zich in de bocht onder de City Hall en begonnen ze de terugrit. Pas in 1995 besefte de overheid de rijkdom die verscholen ging onder de grond. Er werden plannen aangekondigd om de halte weer in zijn eer te herstellen zodat het een deel van het Transit Museum kon vormen. De heropening werd gepland in de herfst van 1997. Jammer genoeg werden deze plannen even snel weer begraven. Er heersten al bij de aankondiging twijfels omtrent de veiligheid. In de nasleep na de instorting van de Twin Towers werden de plannen resoluut van tafel geveegd. Het station is nu nog steeds niet toegankelijk voor het publiek. Het MTA Transit Museum organiseert wel begeleide bezoeken, echter enkel voor haar leden. Metroreizigers mogen dezer dagen ook weer blijven zitten terwijl de metro zich keert op lijn 6 en wederom langs Brooklyn Bridge Station naar de upper city rijdt. Zo kunnen ze, van in de rijdende metro, eindelijk weer genieten van de pracht van het City Hall Station en even wegdromen bij een stukje vergeten glorie.

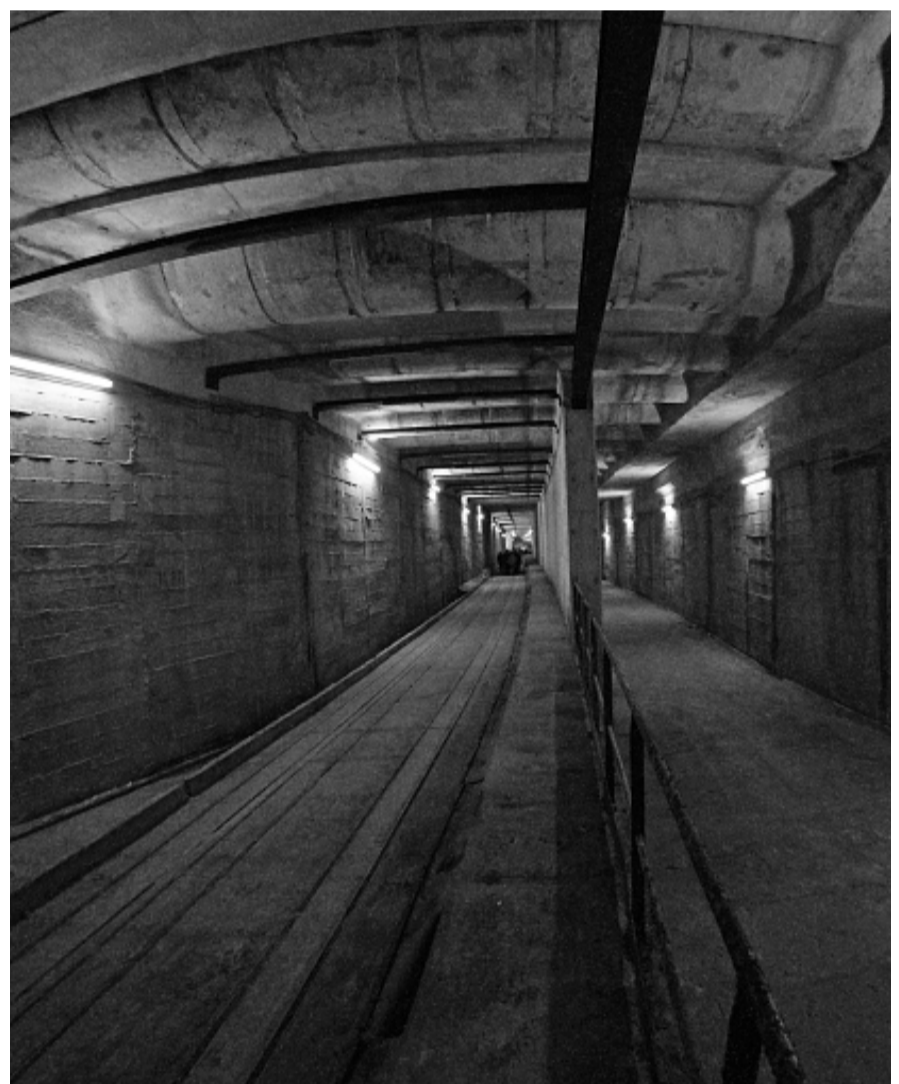

PREMETRO | ANTWERPEN

In Antwerpen doet zich een gelijkaardig fenomeen voor. Tijdens de Belle Epoque in de jaren '60-'70 werkten enkele Belgische steden aan grote mobiliteitsprojecten. Door financiële moeilijkheden beperkten deze projecten zich later tot de steden Brussel en Antwerpen. In beide steden werden werken begonnen tot een gloednieuw ondergronds metronetwerk. In Antwerpen werd de gebouwde infrastructuur later echter gebruikt door tramtoestellen, vandaar de term premetro. In de volgende jaren werd 15 km aan tunnels aangelegd om 22 nieuwe stations te bedienen. De eerste van deze stations werden in 1975 geopend. In 1980 kwamen daar nog 2 stations bij en werden de werken gestart voor de tweede premetrolijn. Deze werken werden in 1989 gestaakt, 5 km van de tot dan gebouwde premetrotunnels blijft ongebruikt. En toch werd er nog enkele miljoenen besteed aan het onderhoud van de aangelegde infrastructuur, de tunnels zijn nog in uitstekende staat. Ze slaan sinds hun constructie dan ook tot menig Antwerpenaars verbeelding. Ze zijn voer voor enorm veel speculatie op internetfora en worden ook regelmatig bezocht door geïnteresseerde waaghalzen, hoewel ze niet open zijn voor het publiek. In 2009 werden de tunnels door de Antwerpenaren gedoopt tot de reuzenpijp. De reuzenpijp werd toen ook een eerste keer officieel geopend voor nieuwsgierigen. 15 000 bezoekers wandelden onder begeleiding, van Borgerhout tot aan het centraal station. Het was meteen ook de laatste keer. In 2007 kondigde De Lijn immers aan het ondergrondse mobiliteitsnetwerk te herstructureren en uit te breiden. Mobiliteit is al enkele jaren een moeilijk te ontwarren knoop in de Antwerpse politiek, denkt u maar aan de Oosterweelverbinding. De Vlaamse regering, samen met het bestuur van De Lijn, ondernam dan ook al enkele pogingen om het openbaar vervoer in Antwerpen en haar periferie aantrekkelijker te maken. Het optimaal gebruik van de reeds aangelegde premetroinfrastructuur staat hierbij stevast op de agenda. In het kader van deze projecten zullen de ongebruikte premetrotunnels nu dus worden afgewerkt. In 2015 moet het eerste metrotoestel doorheen de tunnels rijden. Daarmee komt ook een einde aan hun mystieke bestaan.

Tekst Bert Collijs

Beeld City Hall | J. Maher, J.P. Palessandolo, E. Kazmirek,
Premetro | P. Antoine, V. Dierickx

TRONDHEIM 63°25'47"N, 10°24'00"E

Trondheim, de derde grootste stad van Noorwegen is niet echt de eerste plaats waar de meeste mensen aan denken om op Erasmus te gaan. Maar toch kozen wij voor deze stad in het noorden, die ooit de hoofdstad van de Vikingen in Noorwegen was. Trondheim ligt aan de zuidkust van de Trondheimsfjord aan de monding van de rivier Nidelva. Het centrum van de stad wordt omhelst door deze brede rivier waar je 's zomers af en toe een sportieve Noor in zijn roeiboort kunt zien passeren.

De Nidelva vormt eind september ook het toneel van de universiteits Bathtub race. Dit speelt zich af naast het paleis van de aartsbisschop en de impressionante Nidarosdomen. Dit is de belangrijkste kathedraal van het noorden waar pelgrims vanuit heel Scandinavië naartoe kwamen. Deze oude pelgrims routes zijn nu nog populair onder de goed getrainde wandelaars. Ook is deze kathedraal de plaats waar de Noorse koningen traditioneel worden gekroond. Langs buiten geeft ze een massieve en statige indruk. Maar tegelijk heeft de voorgevel het gevoel van een door je oma gebreide pull met haar vele stenen beeldhouwwerken in gotische stijl. Hier en daar merk je binnen ook nog enkele elementen van het romaanse verleden van de kathedraal.

Vanaf de kathedraal volg je Munkegata (Monnikenstraat) naar het centrale plein van Trondheim. Parallel aan deze straat ligt Nordregate. Dit is de hoofd winkelstraat, maar het zijn vooral de kleine straatjes met hun pittoreske gevels waarin je leuke lokale dingen vindt. Mijn favoriete straatje is Øvre Baklandet dat aan de andere kant van de rivier Nidelva ligt. Hierin vind je vele gezellige houten huisjes waarvan het caféje Baklandet Skydsstation er een van is.

Het bekendste beeld van Trondheim zie je wanneer je op het oude brugje over de Nidelva gaat staan. Hier wordt de rivier aan beide zijden omgeven door oude pakhuizen met in verschillende kleuren geverfde houten gevels. Wanneer je de rivier van hieruit verder richting het noorden volgt, kom je uit in Solsiden. Het is een oud industrieel gebied langs de dokken dat nu het nieuwe hippe centrum van Trondheim vormt. Enkele industriële panden zijn verbouwd tot shoppingcenter, kantoren en trendy appartementen. 's Avonds bruist deze wijk van leven. Langs een van de dokken bevinden zich allerlei leuke restaurantjes en cafeetjes.

Een toffe plek om tot rust te komen is langs het water of hoger op de heuvels rond het centrum. De beste plaats is Kristiansten Festing, de oude vesting gelegen op een heuvel uitkijkend over de stad. Van hier heb je een prachtig zicht over Trondheim met de fjord op de achtergrond.

STUDEREN IN TRONDHEIM

Zeer dominant in het stadspanorama is de ingenieurs campus Gløshaugen met de 2 schijven van Sentralbygg die boven de stad uittorenen. Zeer opvallend is het hoofdgebouw dat onder de studenten 'The Harry Potter building' wordt genoemd. Het heeft het uiterlijk van een kasteel dat uitkijkt op het stadscentrum. Als je naar binnen gaat en de enorme trappenhal ziet, snap je nog beter waar het zijn bijnaam haalt.

Vakken hier in Noorwegen zijn zwaarder en bevatten meer oefeningen en demo's tov de meer theoretische benadering van Leuven. Elke masterstudent krijgt zijn eigen bureau aan de universiteit maar helaas vallen erasmusers hierbuiten. Architectuur studenten krijgen wel hun eigen plekje in de verschillende ateliers. In de master kunnen de Noorse architectuur studenten hun ontwerpproject zelf kiezen.

Met de meeste van deze projecten maken ze een reis om gebouwen of andere zaken gerelateerd aan de opdracht te gaan bezoeken.

Studeren aan een andere universiteit in een vreemd land is niet alleen een nieuwe ervaring op educatief vlak maar je komt ook in contact met verschillende nationaliteiten en hun gewoonten. Ik probeer af en toe tijd te maken om wat van de omgeving en het land te zien. Want hier in Trondheim is vooral wat er rond je ligt enorm indrukwekkend. De prachtige natuur met zijn besneeuwde bergtoppen en de fjorden langs de kust. Een echte aanrader in Noorwegen zijn de "national tourist routes" die de meest indrukwekkend plaatsen passeren en waarlangs verschillende architecten een "viewpoint" hebben geplaatst.

Ver in het noorden van Europa staat het "Steilneset Memorial" van architect Peter Zumthor. Dit is gebouwd ter herinnering van het grootste aantal doden door de heksenvervolgingen in het vroegere Noorwegen. Het memorial zou zijn opgericht nabij de plaats van executie met zicht op de kerk en het oude fort van Vardø. Voorlopig hebben we alleen nog maar het cortenstalen viewpoint bij Trollstigen bezocht. Ik weet dus nog wel wat te doen.

AURORA BOREALIS

Deze bezoeken zullen voor na de winterslaap zijn aangezien 's winters Noorwegen bedekt is met een laag sneeuw. In Trondheim zal de zon pas om 10 uur opkomen en weer ondergaan op 14u30. In het noorden zullen de mensen de zon zelfs voor enkele maanden niet meer zien. Hier zal ik me dus wel nog aan moeten aanpassen. De lange nachten hebben wel een het voordeel dat het vaker donker is om de Aurora Borealis te zien. 15 oktober had ik hier het geluk om dit prachtige natuur fenomeen te aanschouwen boven de haven van Trondheim.

RAKE SHOWROOM

Naast al dit moois dat hier in Noorwegen te zien valt, is er natuurlijk ook wat architectuur te vinden in Trondheim zelf. Deze werd me getoond door Oscar, een noorse vriend die ik heb leren kennen tijdens mijn taal cursus die al begon eind juli. Op onze tocht door de stad toonde Oscar me een opmerkelijk paviljoen, "Rake showroom" genaamd, dat dienst doet als tentoonstellingsruimte voor kunst en architectuur. De showroom is het resultaat van een project gestart door vier architectuurstudenten van NTNU Trondheim. Ze verzamelden in mei 2011 dertig studenten van de architectuurscholen uit Oslo, Bergen en Trondheim en bundelden hun krachten om samen een ontwerp te maken voor een vergeten hoek in de publieke ruimte van de stad. In augustus kwamen ze weer samen om dit ontwerp te realiseren. Deze keer werden "pen en papier" vervangen door "hamer en nagels".

Het merendeel van de gebruikte materialen voor de constructie kwam van een nabij gelegen kantoorgebouw dat stond te wachten om met de grond gelijk gemaakt te worden. De wanden van het paviljoen bestaan uit twee lagen van hergebruikte ramen, het plafond is een "gelamileerde" plaat bestaande uit 3 lagen deuren ondersteund door balken. Maar het mooiste aan het hele paviljoen is de vloer. Deze bestaat uit massief houten kubussen die als tegels naast elkaar zijn gelegd.

Met het paviljoen wilden de studenten deze plek terug betekenis geven en mensen op een zekere manier bewust maken dat je ook allerlei dingen kunt doen door materialen te "recyclen". Bovendien werd Rake geselecteerd voor de Mies van der Rohe-award

SVARTLAMOEN

Een tweede interessant staaltje architectuur in Trondheim bevindt zich aan de rand van Svartlamoen, een alternatieve wijk in het havengebied in noord-oost Trondheim. De wijk met haar vele groen en zelf geknutselde, niet allemaal even recht staande huisjes voelt vrolijk en gezellig aan tegenover de hardheid van het staal en beton van de spoorwegen en de Duitse bunker Dora I. Deze zware infrastructuur sluit Svartlamoen volledig af van de rest van de stad. Dit maakte dat de wijk vroeger bezet werd door "krakers en hippies". Men wou deze wijk daarom herontwikkelen en na jaren van "politieke" strijd tussen de inwoners en de lokale overheid heeft ze haar bestaansrecht gekregen.

De mensen die nu in het levendige Svartlamoen wonen, vormen een sterke gemeenschap en zijn erg gehecht aan hun alternatieve levensstijl. In 2001 besliste de stad om het herstel van de gebouwen te steunen en de wijk te definiëren als ecologisch stadsontwikkelingsgebied. Svartlamoen wordt nu gestuurd door twee "trusts" waarbij zowel de inwoners als de stad leden afvaardigen. Omdat ondanks deze toegeving van de stad dit nog steeds een gevoelige balans was, hebben de inwoners van Svartlamoen na deze reorganisatie onmiddellijk zelf de volledige controle over de buurt opgenomen en zijn ze met een soort eigen ontwikkelingsplan gestart. Het belangrijke startpunt hiervan was een wedstrijd voor een duurzaam en betaalbaar huisvestingsproject. Het lokale architectenbureau "Brendeland & Kristoffersen Arkitekter" behaalde de 1e prijs.

Het bureau ontwierp een vijf verdiepingen hoog woongebouw uit massief hout met als uitgangspunten duurzaamheid, flexibiliteit en een goede participatie van de bewoners. Het strakke silhouet van de houten gevel steekt sterk af tegen de open omgeving aan de ene zijde en de lage knutselwerkjes aan de andere zijde. De eerste twee verdiepingen gaan verticaal omhoog waarna het gebouw een knik maakt van ongeveer 15 graden tot aan de nok van de vijfde verdieping met twee lofts. Bovenaan het gebouw steken drie twee verdiepingen hoge ramen uit het volume. Ze kijken als periscopen naar de haven en de door de Duitsers in WOII gebouwde onderzeeërsbasis en bunker. Het zachte onbewerkte hout van het gebouw staat in schril contrast met de zware uitstraling van de massieve betonnen bunkers. Aan de achterkant bevindt zich een gemeenschappelijke speeltuin en een gezellige koer waar de stalen buitentrappen die naar de verschillende verdiepingen leiden, vertrekken. De massief houten muren, wanden en plafonds zijn doorheen het hele gebouw onbedekt gelaten om het constructiemateriaal te tonen en de kamers een warm gevoel te geven. Tegelijk laat dit de bewoners toe hun appartement al dan niet te beschilderen. Elk van de vier wooneenheden heeft 5 tot 6 kamers en is ontworpen voor gemeenschappelijk gebruik. Zo worden deze eenheden bijna allemaal bewoond door verschillende jonge artiesten en studenten wat zorgt voor een zeer levendige en vrolijke sfeer die perfect past bij de rest van de wijk.

Tekst Michaël Stas
Beeld Michaël Stas | Marius Waagaard | Johan Fowelin

1. Nidelva met Pakhuizen 2. Nidarosdomen 3. Trondheim 4. Aurora Borealis 5. Trollstigen 6. Geirangerfjord 7. RAKE Showroom 9. 10. 11. De wijk Svartlamoen

OP VISITE BIJ ANITA

“Eens rondkijken? Nu? Kom maar binnen, ik ging juist eten...” Na een korte aarzeling laat Anita ons binnen. Voorzichtig betreden we haar appartementje op de negentiende verdieping – de twintigste gaf niet thuis – van de woonblok aan de Naamsepoort. Een donker gangetje brengt ons naar de woonkamer. Die is niet veel lichter en merkwaardig klein, zo'n 3x4 meter, zeker niet groter. Vluchtig kijken we eens rond in de kamer: eikenhouten kast, stoffen zetel, herfstkleurige mat en een overvloed aan gezellige prularia. We vragen Anita hoelang ze hier al woont. “Twee-en-twintig jaar”, zegt ze, alsof de twee even belangrijk is als de twintig. Onze blik wordt naar de ramen getrokken. Anita merkt het en opent de deur die uitgaat op haar betonnen terras. Van binnenuit belette de bruinkleurige glazen borstwering nog enigszins een vrij zicht, maar op het terras is het puur genieten. Een snelle blik over de rand leert me dat we hoog staan, heel hoog. Anita blijft binnen, alsof ze beseft wat er gaat volgen en geen zin heeft in een spelletje 'herken het gebouw'.

Ik begin rechts. Toevallig staan we net op de goede plaats om de Naamsesteenweg te kunnen volgen tot ver in de bossen van Heverlee. We kijken naar de gebruikelijke drukte van de Naamsepoort, maar vanuit onze positie heeft de drukte eerder iets rustieks. Naar waar zijn al die mensen op weg? Al leunend op de balustrade turen we verder in het groene en dakpanrode landschap, op zoek naar bekende gebouwen. Vanuit dit kraaiennest doet Sportoase me denken aan een aangemeerd schip, vermoedelijk door de schaalbreuk met de kleinere woningen errond. Het is fascinerend hoe het van hieruit lijkt alsof het elk moment kan wegdrijven, terwijl het gebouwd lijkt te zijn alsof het er altijd al stond. Later zal Anita ons verbazen wanneer ze vertelt dat het ontwerp gebaseerd is op een schets van een Italiaanse architect. “Aldo Rossi, zegt u? Ja, dat zal hem dan wel zijn.”

Als kinderen in een snoepwinkel wijzen en roepen we in het rond. De Braemtorens van Sint-Maartensdal, de nieuwe stationsbuurt met het provinciehuis en het hoofdgebouw van Groep T; ze zijn allemaal in één oogopslag te zien. Als er iets is dat we meenemen, is het wel dat Leuven echt niet groot is. Het valt op hoe compact de stad is binnen de ring, en hoe versnipperd erbuiten.

Vroeger dan ons hartje lief is, gaan we terug naar binnen. Anita staat namelijk wat onwennig te draaien met al dat onbekend volk op haar bescheiden terras. Eenmaal terug binnen voelt de woonkamer nog kleiner aan. Het contrast tussen de lichte, weidse buiten en het donkere, kleine binnen is enorm. We vragen Anita of ze hier graag woont. Ze antwoordt overtuigend ja. Over de vraag of ze hier wil blijven wonen is ze minder zeker. “Ik zou wel willen, maar dan mogen de onkosten niet blijven stijgen. Het is hier altijd wel iets nieuws. Het is al een oud gebouw hé.”

Van 1970 om precies te zijn. Ooit was dit type woonblokken het beeld van de toekomst. Nu is het vooral een doorn in het oog van vele Leuvenaars, en zeker in dat van burgemeester Louis Tobback. Die bestelde onlangs zelfs een studie over hoogbouw in Leuven “om te vermijden dat mormels als deze in de toekomst nog vlakbij historische gebouwen als het Begijnhof komen te staan”. We kunnen het hem niet kwalijk nemen. Met zijn smalle gangen en donkere appartementen blijft er in dit gebouw niet veel over van het oermodel: de Unité d'Habitation van Le Corbusier.

Toch behoudt het gebouw langs buiten, onder meer door zijn merkwaardige inplanting, een zekere grandeur. Uniek is het verre van. Het is slechts één van de vele van dit soort gebouwen dat in de jaren zeventig en tachtig is neergepoot. Ze zijn gekend als de Amelinckx-blokken, naar het gelijknamige bouwbedrijf dat ze bouwde. Door goede politieke connecties slaagde François Amelinckx erin verspreid over heel België meerdere bijna identieke blokken te bouwen, hiermee grof geld verdienend. Zo staan er soortgelijke woonblokken in onder andere Antwerpen, Dendermonde, Sint-Niklaas (vijf stuks!), Schaarbeek en Wilrijk. Het leverde hem zelfs een vermelding op in 'Meisjes' van Raymond van het Groenewoud: "Meisjes/Ze zijn zo welgebouwd, mijnheer/Toch die waar ik van houd, mijnheer/Amelinckx-meisjes." Maar veertig jaar later begint die glorie toch stilaan in verval te geraken.

"Het is altijd iets: dan met de verwarming, dan met de elektriciteit. De lift is zelfs al eens kapot geweest. Negenentwintig verdiepingen omhoog met de trap is zwaar. Een oud vrouwtje zoals ik is al moe na vijf verdiepingen." In stilte bedenk ik dat ikzelf niet veel beter zou scoren, maar ik ga er niet verder op in. Anita vertelt dat ze jarenlang bij Sabena gewerkt heeft en dat ze houdt van verre reizen. Vandaar al die boeken over Hawaï! Veel mensen kent ze niet in het gebouw, maar er is wel een comité. Ze houden een oogje in het zeil als iemand op vakantie gaat.

Door de jaren heen heeft Anita Leuven zien veranderen. "Vroeger liep de groene band van de Naamsevest helemaal door tot aan de Tervuursepoort. Dat is allemaal moeten wijken voor het verkeer." Als we nog eens aanhalen dat we architectuurstudenten zijn, komt ze helemaal op dreef. De nieuwe stationsomgeving en vooral het gebouw van De Lijn moeten het ontgelden. "Dat is één groot trekgat. Als architect moet je toch iets van beschutting voorzien zeker!" Geanimeerd luisteren we naar hoe ook het pas heringerichte Pieter de Somerplein eraan moet geloven. Ze deelt de mening van menig criticus dat het niet meer is dan een snelweg voor bussen. Fijntjes voegt ze er nog aan toe dat het vroeger beter was. We doen een soort van belofte dat we zullen proberen het ooit beter te doen en bedanken haar nogmaals voor haar gastvrijheid.

Wanneer we aanstalten maken om te vertrekken, vraag ik nog snel of we haar naam mogen weten. Anita, naar Anita Hoffman, een personage vertolkt door de Zweedse actrice Ingrid Bergman in de film 'Intermezzo'. "Eigenlijk had ik liever een meer Vlaamse naam gehad, maar die dingen heb je niet zelf in de hand." Een waarheid als een koe. We nemen afscheid van onze gastvrouw en wachten in stilte op de lift, terug naar de gewone wereld.

Tekst Frédérique Vermeyen
Beeld Laura Ysenbaardt

DUS ARCHITECTS

EM2N

TYIN TEGNETUS

BAUMSCHLAGER EBERLE

STAD EN ARCHITECTUUR

WIE?

Stad en ArchitectuurVZW is een vereniging gevestigd in Leuven, die architectuur in België promoot aan de hand van debatten, lezingen, tentoonstellingen, publicaties en educatieve activiteiten. Voor haar activiteiten werkt ze nauw samen met M - Museum Leuven en het Kunstencentrum STUK.

Stad en Architectuur draagt bij aan het stimulerend architectuurklimaat en richt haar ambitie op een internationale, kritische blik met aandacht voor jong talent. Hierbij inspireert en motiveert zij een breed publiek om zodoende bij de burgers een zo groot mogelijke maatschappelijke betrokkenheid te creëren bij het scheppen van ruimtelijke kwaliteit en het koesteren daarvan.

WAT?

Stad en architectuur houdt zich bezig met architectuur als cultureel patrimonium. Hiermee willen ze de architectuur en de ontworpen omgeving onderzoeken en presenteren om daarmee op lokaal, regionaal en landelijk niveau het debat te ondersteunen over het heden en de toekomst van de architectuur.

Stad en Architectuur helpt met het verspreiden van informatie en het delen van kennis over de oorsprong, de huidige toestand en toekomstige ontwikkeling van de ontworpen omgeving. Vanuit de overtuiging dat architectuur een zaak is voor iedere burger, ziet Stad en Architectuur het als haar taak om de waarneming, kennis en begrip van de gebouwde omgeving in al haar facetten te bevorderen.

Stad en Architectuur richt zich zowel op de vakwereld van architecten, ontwerpers en andere professioneel betrokken partijen (ontwikkelaars, huisvestingsmaatschappijen, bestuurders, overheid, onderzoekers, ...) als op een breed publiek.

Stad en Architectuur ontwikkelen hiervoor een geheel aan initiatieven om de belangstelling voor hedendaagse architectuur te verruimen door de dynamiek binnen het architectuurveld te kanaliseren en efficiënt in te zetten. Ze weet een groeiende en gevarieerde groep mensen te bereiken, hun belangstelling voor architectuur te wekken en hun gevoeligheid voor ruimtelijke kwaliteit aan te scherpen.

Stad en Architectuur heeft hierbij de belangrijke rol om architectuur en ruimtelijk ontwerp in de omgang te stellen met het erfgoed, inrichting van de publieke / stedelijke / landschappelijke ruimte en die te koppelen aan maatschappelijke opgaven.

WAAROM?

Stad en Architectuur wil een discussieplatform bieden waarbinnen vakmensen en andere geïnteresseerden op informele wijze gedachten kunnen wisselen over actuele thema's binnen architectuur, stedenbouw en stedelijke ontwikkelingen.

AUDITORIUM 12|13

WHERE DO WE GO FROM HERE

De lezingenreeks, een thematische serie van acht architectuurlezingen, die een verscheidenheid aan ervaring en expertise bij elkaar brengt. In totaal zullen acht Europese architectenbureaus aan de hand van hun projecten schetsen hoe zij antwoorden bieden op ingrijpende sociaal-culturele uitdagingen waar Europa, en dus ook Vlaanderen, vandaag voor staat: demografie en de invloed hiervan op de publieke ruimte.

De realiteit is dat het Vlaamse landschap met haar wildgroei van laagbouw en woekerende lintsteden volledig verzadigd is. Daarbij komt dat er tegen 2030 meer dan 500.000 inwoners zullen bijkomen. Op het vlak van huisvesting, mobiliteit, leefbaarheid, tewerkstelling en onderwijs zal de impact enorm zijn. Voorzichtige voorspellingen tonen aan dat er binnen vijftien jaar minstens 330.000 woningen zullen moeten bijkomen. Toch is voor de meeste Vlamingen de ideale woning nog steeds een vrijstaand huis op het platteland of aan de groene buitenrand van de stad.

Het paradoxale van de huidige situatie in Vlaanderen zorgt ervoor dat we de komende jaren op zoek moeten gaan naar nieuwe woonomgevingen en moeten nadenken over onze veranderende wooncultuur. Hierbij zal de wisselwerking tussen de publieke ruimte ten opzichte van de privéruimten ook een steeds grotere rol gaan spelen in het sociale netwerk van mensen. Parken, pleinen en straten zullen steeds meer de ontmoetingsplaatsen worden waar het sociale leven zich afspeelt.

Tekst Glenn Maes

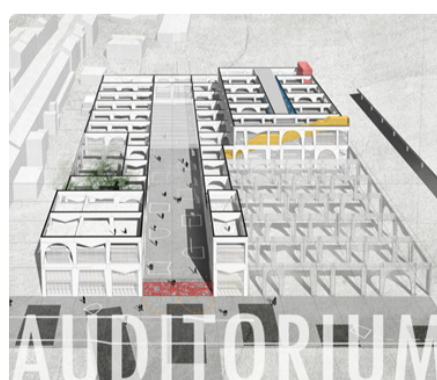
WAAR: Auditorium, Kunstencentrum STUK, Naamsestraat 96, 3000 Leuven
 // WANNEER: donderdagen // AANVANG: 20u stipt // RESERVATIE: ticket@stuk.be | 016 320 320 | STUK infobalie // INKOM: € 8 / abonnement € 55 | STUK kaart € 6 / abonnement € 40 | studenten € 4 / abonnement € 25 | leden S&A gratis // INFO: t.016 22 22 39 | www.stadenarchitectuur.be, www.stuk.be // BROCHURES: Existenz verkoopt aan het onthaal informatiebrochures over de geprogrammeerde architectenbureaus.

COMPAGNIE-O

PERIPHERIQUES ARCHITECTES

ORGANIZATION FOR PERMANENT MODERNITY

KCAP ARCHITECTS & PLANNERS

BUITEN DE LIJNEN

Aangezien ik als schrijver van dit artikel momenteel voor 10 maanden in Spanje verblijf in het kader van het bekende Erasmus-uitwisselingsprogramma, ben ik de laatste tijd erg vaak geconfronteerd geweest met het thema 'buiten de lijnen' in de zin van: buiten het vertrouwde en normale. Buiten ons klein landje. Over de grens. De landsgrens, maar vooral de taalgrens.

Ofwel: hoe het is architectuur te studeren in een vreemd land en een onbekende taal.

Architectuur mag dan wel geen louter wetenschappelijke opleiding zijn, toch komt er tijdens onze universitaire educatie weinig of geen talenkennis aan te pas. Elke dag lijkt het Frans van de middelbare school wat verder weg te zakken in ons geheugen, laat staan dat het Duits blijft hangen. En toch. Elke dag opnieuw ervaar ik hier hoe belangrijk het is ideeën goed te kunnen verwoorden om efficiënt te kunnen communiceren naar anderen toe.

Of het nu gaat over het opstellen van een masterplan met een internationale en Multilinguale ontwerpgroep, het presenteren van een volledig uitgewerkt ontwerp aan een jury of het simpelweg kopen van een gsm-abonnement in de telefoonwinkel om de hoek. Als je niet goed communiceert betaal je de prijs ervoor. Je verliest 80% van de tijd door heen- en weer vertaal. Je ontwerp, hoe geniaal het ook in elkaar zit, wordt afgemaakt als je je keuzes niet kan verdedigen. Je gsm-rekening, wel daar heb ik het liever niet over.

Talenkennis en het gebruik van de juiste taal is dus belangrijk. Ook voor architecten.

Ons Belgen wordt hier steeds weer duidelijk gemaakt hoe geprivilegieerd we zijn in een land te wonen met 3 officiële landstalen (ja er zijn ook voordelen!). Behalve een uitzonderlijke Zwitser spreekt zo goed als niemand meer dan 3 talen, en lijken mensen onder de indruk wanneer je ze kunt aanspreken in hun eigen taal. Het geeft jezelf natuurlijk ook een goed gevoel en zelfs een zekere machtspositie om flexibel met taal te kunnen omspringen. Zelf ben ik aangenaam verrast om na min of meer 3 maanden quasi geen problemen meer te hebben met het begrijpen van Spaans. Hoewel spreken uiteraard moeilijker is, wordt ook die barrière steeds kleiner.

Tijdens mijn Spaans leerproces, dat synchroon loopt met het maken van een stedenbouwkundig ontwerp hier, vielen mij een aantal analogieën op tussen het leren van een nieuwe taal en het leren ontwerpen. Hoewel haar vocabularium en syntaxis uiteraard niet even letterlijk genomen mogen worden, kunnen we ontwerpen immers beschouwen als de 'taal van de Architectuur'. Je begint van nul, van een wit blad, van handgebaren. Tabula rasa. Je observeert hoe andere mensen spreken en probeert hier dingen van op te pikken. Je maakt als het ware een linguïstische analyse van je omgeving.

Aangezien er geen andere opties voor handen zijn (net zoals er niet uit het niets een basisconcept op je papier verschijnt, gaat tijdens die eerste week dat kot zichzelf niet zoeken) waag je je eerste stappen op het glad ijs dat een onbekende taal of een nieuwe ontwerpsite is.

Je combineert de weinige woorden en uitdrukkingen die je kent, omdat je ze ooit wel eens ergens gehoord of gebruikt hebt, met de elementen uit je 'analyse' om een eerste versie van je eigen interpretatie te creëren. Vanaf het moment dat je deze eerste en moeilijkste stap overwonnen hebt, gaat de spreekwoordelijke bal aan het rollen en volgen er geüpdate versies. Elke dag volg ik hier lessen die allemaal in het Spaans gegeven worden. Wanneer je dag na dag overrompeld wordt met informatie die specifiek over het onderwerp handelt dat je op dat moment bestudeert, gaat het al gauw wennen. Na de eerste cultuurschok begin je dingen in je op te nemen. Het is eigenlijk vergelijkbaar met architectuur studeren in je moedertaal: elke dag krijg je nieuwe informatie te verwerken. Gaat het nu over sterkteleer waar je structurele berekeningen leert maken of architectuurtheorie waar je de ideeën en concepten van de gevestigde waarde voorgeschoteld krijgt, elke dag vergroot je architecturale kennis. Het enige verschil bestaat erin dat naast de nieuwe taalkundige concepten, die ik hier nog elke dag oppik, daarenboven wordt verondersteld dat je tegelijkertijd je architecturale kennis vergroot. Onnodig te zeggen dat dat, zeker in het begin, ijdele hoop is. One thing at a time.

Na de eerste aanpassingsperiode, die aanvoelt alsof je zonder te kunnen zwemmen in het water wordt gegooid (we herinneren ons allemaal het 'en-wat-nu?' gevoel tijdens dat allereerste sitebezoek), begin je je vocabularium uit te breiden. Je krijgt een steeds beter beeld van waar je in feite mee bezig bent en ook je zelfvertrouwen groeit gaandeweg. Tot het moment waarop je onvermijdelijke enthousiasme dat hieruit voortvloeit, een halt wordt toegeroepen door mensen die het beter weten. Steeds verbeterd worden, dag in dag uit, is frustrerend maar ook ergens wel leuk, en onontbeerlijk om vooruitgang te boeken. Mensen die je verbeteren, of het nu Colombiaanse kotgenoten zijn of ontwerpbegeleiders, kunnen dat doen omdat ze gewoon meer ervaring hebben. Ze weten waar ze mee bezig zijn. Uiteindelijk komt er een punt waarop je je eigen (architectuur) taal begint te ontplooiën. Het wordt mogelijk alternatieven tegen elkaar af te wegen, een zorgvuldige keuze te maken tussen synoniemen, of cynisch uit de hoek te komen. Pas op het moment waarop je een taal met een volledig uniek en eigen accent spreekt, zowel letterlijk in taalopzicht als figuurlijk als het over ontwerpen gaat, kun je pas écht buiten de lijnen kleuren.

Tekst Nico Van Orshoven

ShowTex
AMAZING STAGE FABRICS IN MOTION

PODIUMDOEKEN / AFSTOPPINGSGORDIJNEN / STERREDOEKEN / BACKDROPS / KABUKI
OPHANGSYSTEMEN & MOTOREN / PIPE & DRAPE / SPIEGELFOLIES & OPBLAASBARE
SFEREN / BEURS- & DECORATIETEXTEL / PROJECTIESCHERMEN / STRETCHSTOFFEN

Antony & the Johnsons

Everaertsstraat 69 • B-2060 Antwerpen • Tel: +32 3 236 84 40 • Fax: +32 3 236 23 02 • info.be@showtex.com • www.showtex.be

TRAINSPOTTING

VERBINDING GENT-LEUVEN

Een bewolkte zondagmiddag, de laatste uitloper van een ongewoon late Belgische indian summer, twee uur in de namiddag: de perfecte omstandigheden om een sightseeingtripje langs het Vlaamse spoorwagennet te ondernemen. Onze tocht vangt aan in het volop in aanbouw zijnde station van Gent Sint-Pieters en zal ons na een dikke twee uur uiteindelijk naar het vertrouwde Leuven brengen.

Maar dat is voor straks, op dit moment bevinden we ons nog steeds in Gent, waar de transformatie van het station, die ik al jaren van nabij kan volgen, mij mateloos kan boeien. Momenteel is er al één spoor volledig vernieuwd en het zou binnenkort in gebruik genomen moeten worden. Verwonderd bedenk ik bij mezelf hoe slechts enkele weken geleden het perron er nog als een redelijk ondefinieerbare massa bij lag en hoe het er op zo'n korte tijd als een volwaardig element in het station staat. Jaja, de wondere wereld van de techniek...

Daar is de trein al. De mensenmassa rondom mij zet zich in gang. Onwillekeurig moet ik denken aan het filmpje van het 'Fans of Flanders' initiatief van de VRT waarin de Belg al lachend wordt voorgesteld als enkele-meters-met-de-trein-meelopend-wezen tot de trein stilstaat en de deuren opengaan. Blijkbaar een typisch Belgisch verschijnsel. Halsstarrig blijf ik staan, alles om toch maar de clichés van het leven te kunnen ontlopen.

De massa heeft eindelijk een zitplaats gevonden en alle bedrijvigheid is weer min of meer stilgevallen, de trein zet zich in gang. Na een laatste blik geworpen te hebben op de in de steigers staande kantoortoren, onder andere ontworpen door één van onze begeleiders, Mauro Poponcini, en de skyline van Gent met zijn kenmerkende drie torens, begint de tocht langs ellenlange rijen van fermettes, afgewisseld met velden waarin koeien staan die duidelijk al geruime tijd niet meer onder de indruk zijn van een voorbijrijdende trein. Wanneer we voorbij een stukje bos rijden, zeggen de rode blaadjes aan de bomen duidelijk dat de herfst in het land is. 'Paddenstoelen nu op het menu' staat in grote letters boven het artikel dat de vrouw schuin tegenover mij aan het lezen is. Of hoe een samenloop van omstandigheden in realiteit vaak nog poëtischer kan zijn dan in de meest poëtische film.

Het bos stopt en opeens komen we voorbij een grote, open ruimte met een enorme plas water waar een eenzame visser, omringd door een dekentje van mist, voor zich uit zit te staren. Op de achtergrond zie ik de rode voetgangersbrug over de E40 die we in 'constructie van gebouwen' zo vaak hebben besproken, opdoemen met ernaast een aantal windmolens. Het zou zó een idyllisch middeleeuws schilderijtje kunnen zijn... Maar dan modern...

Terwijl op de zetel naast mij druk 'particle technologie' ("want de prof is een Duitser die in het Engels moet lesgeven en dat Engels, dat lukt niet altijd even goed") wordt gestudeerd, glijdt een landschap van industriële blokken, grote groene graansilo's en beige wijkges met identieke rode daken aan mijn andere zijde voorbij, met als absolute hoogtepunt een woning waar in de achtertuin een exacte mini-replica staat van het huis, maar dus, je raadt het al, voor de lokale hond. Had ik al eerder iets gezegd over poëzie in het dagelijkse leven, hmm, misschien vergeten we dat best maar weer: "Een land leer je pas écht kennen als je er eens de trein neemt", of zo luidt de volkswijsheid toch. Ik vraag mij af wat voor een indruk ons land dan maakt op de vele toeristen die dagelijks gebruik maken van deze lijn.

"Dames en heren, uw aandacht alstublieft. Vandaag zal deze trein uitzonderlijk stoppen in Denderleeuw waardoor wij een vertraging van 18 minuten zullen oplopen. Onze excuses." Niemand in de wagon kijkt op. Gewenning, het syndroom van Pavlov of hoe ze dat ook noemen in de hedendaagse psychologie, het zal hoogst waarschijnlijk ook wel iets typisch Belgisch zijn. Twee kleine meisjes die al de hele rit de trein aan het rondrennen zijn, lijken alleszins blij te zijn met de extra tijd: zo kunnen ze nog iets langer verstoppertje spelen. Terwijl één van hen onder mijn zetel kruipt, rijden we het station van Denderleeuw binnen. Een oerwoud van sporen, stroomdraden en de bijbehorende masten komt ons tegemoet. Met een beetje fantasie kan je er een analogie in zien met House NA van Sou Fujimoto waar een opeenstapeling van allerlei verticale elementen een interessante leefomgeving vormt.

Het gevaarte trekt zich terug op gang en we komen voorbij Denderleeuw. Daar zie ik het eerste kleine dorpskerkje van de rit, gevolgd door een afschuwelijk staaltje van Vlaams surrealisme: de Spaanse villa van Jos en Anita met als enkele van zijn vele voordelen de lokaal steeds hevig brandende zon, het altijd-op-reis-gevoel en, u raadt het al, het ontlopen van het cliché van de Vlaamse woning uiteraard! Of net niet natuurlijk, het is maar hoe je het bekijkt.

En dan, opeens, de eerste in moderne architectuur opgetrokken woning die ik deze rit al heb opgemerkt. Het is frappant te zien hoeveel kranen en werven we al voorbijgereden zijn en hoe vaak er toch nog steeds wordt gekozen voor de traditionele gezinswoning met het rode zadeldak; Ik ben er zelf in één opgegroeid, dus dat zegt al genoeg natuurlijk. Dat deze woning een gigantische glazen gevel heeft aan de zijde waar de trein voorbij rijdt en er hierbij misschien wel vragen kunnen gesteld worden in verband met privacy en akoestiek, bedekken we met de mantel der liefde. Na mijn Spaanse escapade ben ik namelijk erg vergevingsgezind.

Na het station van Ternat, met de bijbehorende blokhut 'Frituur André' voorbij gereden te zijn, maakt het landelijke karakter weer plaats voor de stad. Mijn vermoedens worden bevestigd door de aankondiging op het scherm in de trein: 'We komen aan in Brussel-Zuid'. Opeens worden we om de oren geslagen met graffiti op de meest onwaarschijnlijke plaatsen, blijkbaar een echte sport in dat milieu. Wie de licht satirische documentairefilm 'Exit through the giftshop' van de bekende graffitikunstenaar Banksy ooit zag, weet hoe ver dat soms kan gaan. Nu mijn trein een omweg heeft gemaakt, komen we ook voorbij de minder bekende stations van Brussel zoals Brussel-Simonis en Brussel-West. Na wat opzoekingswerk ben ik te weten gekomen dat onze hoofdstad een hallucinante 28(!) stations rijk is. Wat een omlegging een mens al niet leren kan.

Bij het verder rijden, is het justitiepaleis van Poelaert vandaag de dag nog steeds hét gebouw dat overal bovenuit torent, ondanks alle hoogbouw die er in de loop van de jaren is bijgekomen. Tegenover het station van Brussel-Kapellekerk werp ik een blik op de naar mijn bescheiden mening bijzonder geslaagde uit Cortenstaal en glas opgetrokken uitbreiding van het cultuurcentrum Brigitinnekerk door SumProject en de Italiaanse architect Andrea Bruno. Het project past perfect in de geest van het in het oude stationsgebouw zelf huizende kunstencentrum RecyclArt dat sinds zijn opening in 2000 de hele buurt nieuw leven inblaast.

Opeens wordt alles zwart, met de occasionele, verticaal aangebrachte neonlamp als enige lichtpunten. Het zou zó kunnen doorgaan als hedendaags kunstwerk, maar het is het station van Brussel-Centraal. En wanneer we tenslotte ook Brussel-Noord gepasseerd zijn, gaat het in een laatste rechte lijn richting Leuven. Het station van Schaarbeek aanschouwend, waan ik me telkens opnieuw in de Efteling en na de bekende thermisch in vraag te stellen kantoorgebouwen in Zaventem, rijden we voorbij de coherente reeks van de stations van Zaventem, Nossegem, Kortenberg, Herent ... Allemaal duidelijk nieuw, met veel glas en beton. Als de laatste groene velden achter ons liggen, komt de fabriek van Stella in zicht en daarmee ook het vertrouwde Leuven, klaar voor alweer een nieuwe lesweek. Eerlijk gezegd nog nooit eerder zó goed opgelet terwijl ik op de trein zat, moet ik meer gaan doen!

Tekst Valérie D'Haese

1. Kantoorstoren Gent Sint-Pieters, Poponcini en Lootens ir. Architecten 2. House NA, Sou Fujimoto 3. Voetgangersbrug E40 4. Uitbreiding Brigitinnekerk, SumProject en Andrea Bruno 5. Station Zaventem

STARCHITECTS

Pieter Van Elst

